

ХЕРСОНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНТЕГРОВАНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
КАФЕДРА ТОВАРОЗНАВСТВА, СТАНДАРТИЗАЦІЇ ТА
СЕРТИФІКАЦІЇ

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ
(опорний конспект лекцій)

з дисципліни СИСТЕМА РИНКОВОГО НАГЛЯДУ

для здобувачів підготовки	1 курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти)
галузі знань	G - Інженерія, виробництво та будівництво
спеціальності освітньо-професійної програми факультету	G 15 - Технології легкої промисловості Товарознавство, стандартизація та сертифікація виробів інтегрованих технологій

Хмельницький – 2026р.

Конспект лекцій (опорний конспект лекцій) з дисципліни « Система ринкового нагляду» підготовки фахівців на другому (магістерському) рівні вищої освіти спеціальності G 15 - Технології легкої промисловості

РОЗРОБНИК: Євтушенко В.В., к.т.н., доцент

РЕЦЕНЗЕНТ: Калінський Є.О., к.т.н., доцент

Затверджено на засіданні кафедри товарознавства, стандартизації та сертифікації

Протокол № 6 від « 13 » січня 2026 року

Завідувач кафедри

Валентина ЄВТУШЕНКО

Узгоджено з навчально-методичним відділом
Реєстраційний номер № 39/147 від 16.01.2026р.

© ХНТУ, 2026р.

Лекція 1

ЗАВДАННЯ ТА ПРИНЦИПИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ РИНКОВОГО НАГЛЯДУ

1. Поняття та сутність державного ринкового нагляду.
2. Мета та завдання ринкового нагляду.
3. Основні принципи ринкового нагляду і контролю продукції.
4. Роль ринкового нагляду у захисті прав споживачів та розвитку ринку

У сучасних умовах розвитку ринкової економіки та активного обігу товарів особливої актуальності набуває питання безпечності продукції, що потрапляє на ринок. Споживачі щоденно купують різноманітні товари легкої промисловості — одяг, взуття, аксесуари, текстильні вироби, білизну та інші непродовольчі товари. При цьому важливо, щоб така продукція була не лише якісною, але й безпечною для здоров'я та життя людей.

Саме тому в Україні функціонує система державного ринкового нагляду, основним завданням якої є контроль за відповідністю нехарчової продукції встановленим вимогам безпечності та якості. Ринковий нагляд є важливим елементом системи технічного регулювання, оскільки спрямований на захист прав споживачів, запобігання потраплянню небезпечної продукції на ринок та забезпечення чесної конкуренції між суб'єктами господарювання.

Ефективне функціонування системи ринкового нагляду забезпечується через діяльність уповноважених державних органів, які здійснюють контроль продукції, застосовують відповідні обмежувальні заходи щодо небезпечних товарів та інформують громадськість про можливі ризики. У межах цієї лекції буде розглянуто сутність державного ринкового нагляду, його мету, цілі та основні принципи здійснення контролю продукції.

- 1. Поняття та сутність державного ринкового нагляду.**

Під державним ринковим наглядом розуміють діяльність уповноважених державних органів, спрямовану на перевірку відповідності продукції встановленим технічним регламентам, стандартам та іншим нормативно-правовим вимогам. Такий нагляд здійснюється з метою недопущення на ринок продукції, яка може становити загрозу життю, здоров'ю людей, їх майну або навколишньому середовищу.

Сутність ринкового нагляду полягає у систематичному контролі продукції, яка вже введена в обіг на ринку, а також у вжитті відповідних заходів у разі виявлення порушень. До таких заходів можуть належати обмеження реалізації продукції, вилучення її з обігу, заборона продажу або інформування споживачів про можливу небезпеку товару.

Державний ринковий нагляд поширюється виключно на нехарчову продукцію, зокрема на товари легкої промисловості, електротехнічні вироби, іграшки, будівельні матеріали, побутову техніку та інші види товарів, що реалізуються на ринку. При цьому він не регулює сферу харчових продуктів, для яких існує окрема система державного контролю.

Важливим аспектом ринкового нагляду є також взаємодія між органами державної влади, митними органами та суб'єктами господарювання. Така взаємодія сприяє ефективному контролю за продукцією, що надходить на внутрішній ринок, а також запобігає поширенню небезпечних або фальсифікованих товарів.

Отже, державний ринковий нагляд є важливим інструментом державної політики у сфері захисту прав споживачів та забезпечення безпечності продукції. Його ефективне функціонування сприяє підвищенню рівня довіри споживачів до товарів, що реалізуються на ринку, а також формує прозорі та справедливі умови для ведення господарської діяльності.

2. Мета та завдання ринкового нагляду

Ринковий нагляд є важливим механізмом державного контролю, спрямованим на забезпечення безпечності продукції, що перебуває в обігу на

ринку. Основною метою здійснення ринкового нагляду є захист суспільних інтересів шляхом контролю відповідності продукції встановленим вимогам та запобігання потраплянню на ринок небезпечних або неякісних товарів.

Мета ринкового нагляду полягає у забезпеченні того, щоб продукція, яка виробляється, імпортується або реалізується на території держави, відповідала встановленим технічним регламентам, стандартам і вимогам безпечності. Особлива увага приділяється товарам, які можуть становити загрозу життю та здоров'ю людей, їхньому майну або навколишньому природному середовищу.

Досягнення цієї мети забезпечується шляхом здійснення систематичного контролю за продукцією, проведення перевірок суб'єктів господарювання, аналізу характеристик товарів та застосування відповідних обмежувальних або корегувальних заходів у разі виявлення порушень.

Основними цілями ринкового нагляду є:

- захист життя і здоров'я споживачів, а також їхніх прав під час придбання та використання продукції;
- запобігання реалізації небезпечної або неякісної продукції на внутрішньому ринку;
- забезпечення відповідності продукції встановленим законодавчим вимогам і технічним регламентам;
- створення рівних умов конкуренції для суб'єктів господарювання, недопущення недобросовісної конкуренції;
- підвищення рівня довіри споживачів до товарів, що реалізуються на ринку;
- інформування громадськості про небезпечну продукцію, яка може становити загрозу для споживачів.

Крім того, важливою ціллю ринкового нагляду є формування відповідального ставлення суб'єктів господарювання до якості та безпечності продукції. Виробники, імпортери та розповсюджувачі повинні забезпечувати відповідність товарів встановленим вимогам і контролювати їх безпечність на всіх етапах життєвого циклу продукції.

Таким чином, ринковий нагляд виконує не лише контрольну, але й превентивну функцію. Його реалізація сприяє підвищенню рівня безпеки продукції на ринку, захисту інтересів споживачів та створенню стабільного і прозорого торговельного середовища.

3. Основні принципи ринкового нагляду і контролю продукції

Ринковий нагляд і контроль продукції здійснюються на основі певних принципів, які визначають порядок і правила діяльності органів державного контролю. Дотримання цих принципів забезпечує ефективність системи технічного регулювання, захист прав споживачів та створення справедливих умов для діяльності суб'єктів господарювання.

Основними принципами ринкового нагляду і контролю продукції є:

- 1) пропорційність заходів ринкового нагляду, що вживаються органами ринкового нагляду, рівню загрози суспільним інтересам;
- 2) об'єктивність, неупередженість та компетентність органів ринкового нагляду і митних органів при здійсненні ринкового нагляду і контролю продукції;
- 3) прозорість здійснення ринкового нагляду і контролю продукції, доступність та відкритість інформації у цій сфері;
- 4) координованість дій органів ринкового нагляду і митних органів та взаємодія між ними;
- 5) неприпустимість поєднання в одному органі повноважень органу ринкового нагляду та органу з оцінки відповідності;
- 6) неприпустимість дублювання державними органами функцій і сфер відповідальності щодо здійснення нагляду та контролю продукції;
- 7) додержання прав і захист інтересів суб'єктів господарювання, споживачів (користувачів) під час здійснення ринкового нагляду і контролю продукції;

8) сприяння прозорості ринку та усвідомленню суб'єктами господарювання своєї відповідальності перед споживачами (користувачами) та партнерами;

9) неприпустимість дискримінації суб'єктів господарювання та недопущення недобросовісної конкуренції;

10) рівність заходів ринкового нагляду і контролю продукції незалежно від країни походження продукції;

11) плановість та системність заходів ринкового нагляду і контролю продукції, їх постійне вдосконалення на основі регулярної оцінки та аналізу;

12) наявність законних підстав, визначених цим Законом та виданими відповідно до нього іншими нормативно-правовими актами, для вжиття заходів ринкового нагляду і контролю продукції;

13) запобігання виникненню конфлікту інтересів при проведенні експертизи (випробування) зразків продукції під час здійснення ринкового нагляду і контролю продукції;

14) забезпечення співпраці між суб'єктами господарювання та органами ринкового нагляду і митними органами;

15) сприяння здійсненню суб'єктами господарювання ініціативного та самостійного контролю відповідності продукції встановленим вимогам і загальній вимозі щодо безпечності продукції, зокрема шляхом здійснення ними моніторингу безпечності введеної в обіг продукції;

16) забезпечення захисту конфіденційної інформації, одержаної під час здійснення ринкового нагляду і контролю продукції;

17) результативність та пропорційність відповідальності суб'єктів господарювання за порушення вимог цього Закону, Закону України "Про загальну безпечність нехарчової продукції" та інших встановлених вимог, її спрямованість на попередження вчинення суб'єктами господарювання порушень, а також можливість посилення санкцій у разі повторного вчинення суб'єктом господарювання того самого порушення;

18) відповідальність органів ринкового нагляду, митних органів та їх посадових осіб, які здійснюють ринковий нагляд та контроль продукції, за шкоду, завдану суб'єктам господарювання внаслідок непропорційного та неправомірного застосування заходів ринкового нагляду та контролю продукції.

Система ринкового нагляду функціонує у тісному взаємозв'язку з іншими елементами технічного регулювання, зокрема стандартизацією, метрологією, акредитацією та процедурами оцінки відповідності (рис. 1.1). Така взаємодія забезпечує комплексний підхід до контролю безпеки продукції та ефективне функціонування ринку.

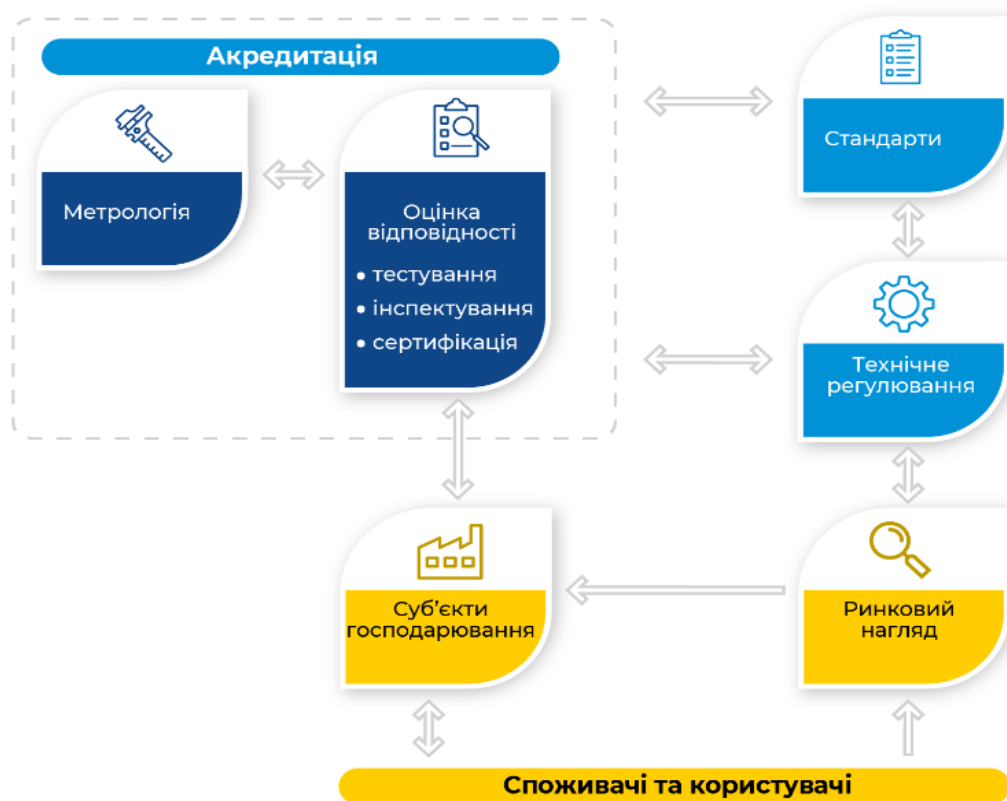

Рис. 1.1 – Система технічного регулювання та місце ринкового нагляду у забезпеченні безпеки продукції

Як показано на рис. 1.1, система технічного регулювання включає стандартизацію, технічне регулювання, метрологію, акредитацію та процедури оцінки відповідності (тестування, інспектування, сертифікацію). Усі ці елементи взаємодіють між собою та спрямовані на забезпечення відповідності продукції встановленим вимогам. Важливу роль у цій системі відіграє ринковий нагляд,

який контролює продукцію, що вже введена в обіг на ринку, та забезпечує захист споживачів від небезпечних товарів.

Таким чином, дотримання принципів ринкового нагляду та ефективна взаємодія всіх елементів системи технічного регулювання сприяють підвищенню рівня безпечності продукції, розвитку чесної конкуренції та захисту прав споживачів.

4. Роль ринкового нагляду у захисті прав споживачів та розвитку ринку

Ринковий нагляд відіграє важливу роль у забезпеченні безпечності продукції, захисті прав споживачів та стабільному розвитку ринку. У сучасних умовах ринкової економіки на ринок надходить велика кількість різноманітної продукції, тому держава повинна забезпечити контроль за її відповідністю встановленим вимогам. Саме систему ринкового нагляду створено для того, щоб запобігати потраплянню небезпечних або неякісних товарів до споживачів.

Однією з головних функцій ринкового нагляду є захист життя, здоров'я та майна споживачів. Органи ринкового нагляду здійснюють перевірки продукції, аналізують її характеристики та в разі виявлення порушень можуть застосовувати обмежувальні заходи. Це можуть бути заборона реалізації товару, вилучення продукції з обігу або інформування населення про потенційно небезпечні товари.

Ринковий нагляд також сприяє підвищенню рівня довіри споживачів до товарів, які реалізуються на ринку. Коли споживачі впевнені, що продукція проходить відповідний контроль і відповідає встановленим вимогам безпечності, це позитивно впливає на їхню поведінку на ринку та стимулює розвиток споживчого попиту.

Важливою складовою ролі ринкового нагляду є створення рівних умов конкуренції для суб'єктів господарювання. Контроль за відповідністю продукції встановленим вимогам не дозволяє недобросовісним виробникам або імпортерам отримувати переваги за рахунок реалізації дешевої, але небезпечної

чи неякісної продукції. Таким чином, підприємства, які дотримуються законодавчих вимог та виробляють якісні товари, можуть конкурувати на ринку на рівних умовах.

Крім того, ринковий нагляд сприяє підвищенню відповідальності виробників, імпортерів та розповсюджувачів продукції. Суб'єкти господарювання змушені приділяти більше уваги якості та безпечності товарів, дотримуватися технічних регламентів, стандартів і вимог маркування.

Таким чином, ринковий нагляд виконує важливу соціально-економічну функцію. Він забезпечує захист прав споживачів, сприяє підвищенню безпечності продукції, формує чесне конкурентне середовище та сприяє розвитку цивілізованого і прозорого ринку товарів.

Лекція 2

ОРГАНИ ДЕРЖАВНОГО РИНКОВОГО НАГЛЯДУ

1. Система державного ринкового нагляду в Україні.
2. Повноваження та функції основних органів ринкового нагляду.
3. Контроль продукції під час імпорту та роль митних органів.
4. Особливості проведення перевірок у сфері ринкового нагляду.

У сучасній системі технічного регулювання важливе місце займають органи державного ринкового нагляду. Їх діяльність спрямована на забезпечення безпечності продукції, що перебуває в обігу на ринку, а також на захист прав і законних інтересів споживачів.

В Україні функції державного ринкового нагляду розподілені між різними центральними органами виконавчої влади, які контролюють окремі сфери господарської діяльності. Така система дозволяє більш ефективно здійснювати контроль за різними видами продукції та забезпечувати дотримання законодавчих вимог.

Координацію державної політики у сфері ринкового нагляду здійснює Міністерство економіки України, а безпосередній контроль за продукцією виконують спеціалізовані органи ринкового нагляду. Їх діяльність охоплює різні галузі – від захисту прав споживачів та контролю якості продукції до безпеки транспорту, охорони праці та екологічного контролю.

1. Система державного ринкового нагляду в Україні

Функції державного ринкового нагляду в Україні розподілені між центральними органами виконавчої влади. Формування державної політики у сфері ринкового нагляду здійснює Міністерство економіки України, яке координує діяльність відповідних органів та визначає основні напрями розвитку системи контролю продукції.

Безпосередній державний ринковий нагляд здійснюють органи, визначені Кабінетом Міністрів України. До них належать:

- Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів;
 - Державна служба України з питань праці;
 - Державна служба України з лікарських засобів та контролю за наркотиками;
 - Державної служби України з безпеки на транспорті;
 - Державна служба України з надзвичайних ситуацій (ДСНС)
 - Державна екологічна інспекція
 - Морська адміністрація
 - Державна інспекція архітектури та містобудування України (ДІАМ)
- (рис. 2.1).

Ці органи здійснюють контроль за відповідністю продукції встановленим вимогам, проводять перевірки суб'єктів господарювання та застосовують необхідні обмежувальні заходи у разі виявлення порушень.

Рис. 2.1 – Схема державного ринкового нагляду.

2. Повноваження та функції основних органів ринкового нагляду

Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів є одним з основних органів державного контролю. Її діяльність координується Кабінетом Міністрів через Міністра економіки.

Основні напрями діяльності служби:

- контроль дотримання законодавства про захист прав споживачів;
- контроль безпечності та якості харчових продуктів;
- дотримання санітарного законодавства;
- контроль у сфері ветеринарної медицини;
- контроль у сфері насінництва та розсадництва;
- перевірка якості зерна та продуктів його переробки;
- контроль у сфері реклами та ціноутворення;
- здійснення державного метрологічного та ринкового нагляду.

Державна служба України з питань праці здійснює державний контроль за додержанням законодавства у сфері праці та охорони праці.

Основні функції Держпраці:

- реалізація державної політики у сфері охорони праці;
- контроль за додержанням трудового законодавства;
- нагляд за промисловою безпекою;
- контроль об'єктів підвищеної небезпеки;
- контроль безпечної експлуатації газотранспортної системи.

Державна служба України з лікарських засобів та контролю за наркотиками забезпечує реалізацію державної політики у сфері контролю якості лікарських засобів.

Основні завдання:

- контроль якості лікарських засобів;
- контроль обігу наркотичних та психотропних речовин;
- ліцензування діяльності з виробництва та продажу лікарських засобів;
- контроль медичних виробів.

Державної служби України з безпеки на транспорті здійснює державний контроль у сфері транспортної безпеки.

Основні функції:

- контроль безпеки на автомобільному, залізничному та водному транспорті;
- видача дозволів на міжнародні перевезення;
- контроль ліцензійних умов перевізників;
- організація пасажирських перевезень.

Державна служба України з надзвичайних ситуацій забезпечує державний контроль у сфері цивільного захисту та пожежної безпеки.

Основні напрями діяльності:

- запобігання надзвичайним ситуаціям;
- ліквідація наслідків аварій та катастроф;
- пожежний нагляд;
- техногенна безпека.

Державна екологічна інспекція здійснює контроль за дотриманням природоохоронного законодавства.

Основні функції:

- контроль за використанням природних ресурсів;
- контроль охорони навколишнього середовища;
- екологічний моніторинг;
- запобігання екологічним порушенням.

Морська адміністрація реалізує державну політику у сфері морського та річкового транспорту.

Основні завдання:

- контроль безпеки судноплавства;
- контроль діяльності морських портів;
- надання адміністративних послуг у сфері морського транспорту;
- навігаційно-гідрографічне забезпечення.

Державна інспекція архітектури та містобудування України здійснює державний контроль у сфері будівництва.

Основні повноваження:

- контроль дотримання будівельних норм;
- ліцензування будівельної діяльності;
- проведення перевірок будівельних об'єктів;
- видача приписів щодо усунення порушень.

3. Контроль продукції під час імпорту та роль митних органів.

Контроль нехарчової продукції під час її ввезення на територію України здійснює Державна митна служба України, яка перевіряє товари на відповідність технічним регламентам, стандартам безпеки та іншим вимогам законодавства. У разі виявлення невідповідностей митниця має право призупинити митне оформлення до усунення порушень. Така система контролю є важливим інструментом захисту внутрішнього ринку від небезпечної та неякісної продукції.

Що стосується продукції легкої промисловості контроль є важливим, адже вона безпосередньо контактує зі споживачем і може становити ризик для здоров'я та безпеки. При імпорті одягу, взуття, текстилю та дитячих товарів митні органи перевіряють їх на наявність небезпечних хімічних речовин, таких як формальдегід, важкі метали чи азобарвники, що можуть викликати алергічні реакції або інші негативні наслідки для здоров'я. Важливим є також контроль маркування: на виробках має бути чітко зазначений склад матеріалу, країна походження, правила догляду та попереджувальні знаки.

Окрему увагу приділяють дитячим товарам, які повинні відповідати підвищеним вимогам безпеки, адже навіть незначні порушення можуть становити загрозу для здоров'я дітей. Перевіряється якість тканин, відсутність токсичних барвників, а також безпечність конструкції виробів. Крім того, для текстильних матеріалів, що використовуються у громадських місцях (штори, оббивка меблів), здійснюється контроль відповідності стандартам пожежної безпеки.

Важливим напрямом є боротьба з контрафактною продукцією, яка часто є неякісною, небезпечною та вводить споживача в оману. Система контролю імпорту легкої промисловості спрямована не лише на захист здоров'я населення, а й на підтримку добросовісних виробників та імпортерів, які дотримуються вимог законодавства. Вона також сприяє гармонізації українських стандартів із європейськими, що відкриває можливості для інтеграції у міжнародний ринок та підвищує конкурентоспроможність української продукції.

Таким чином, контроль продукції легкої промисловості при імпорті є комплексним процесом, який забезпечує безпеку споживачів, захист внутрішнього ринку та формування довіри до української системи технічного регулювання.

4. Особливості проведення перевірок у сфері ринкового нагляду.

Органи ринкового нагляду здійснюють перевірки характеристик продукції легкої промисловості, що перебуває на ринку України. Такі перевірки можуть

проводитися як планово, відповідно до секторальних планів контролю, так і позапланово — у випадках отримання інформації про можливу небезпечність товарів чи підозру щодо їх невідповідності встановленим вимогам.

Проактивний ринковий нагляд у сфері легкої промисловості передбачає відбір продукції для перевірки за критеріями належності до підвищеного ступеня ризику, наявності повідомлень про небезпечність або сумнівів у відповідності стандартам. Особливу увагу приділяють одягу, взуттю, текстильним виробам та дитячим товарам, адже вони безпосередньо контактують зі споживачем і можуть становити загрозу для здоров'я.

У разі виявлення порушень органи ринкового нагляду мають право обмежити або заборонити реалізацію продукції, вилучити небезпечні товари з обігу, накласти штрафні санкції на суб'єктів господарювання та інформувати громадськість про небезпечні вироби. Це особливо важливо для продукції легкої промисловості, де ризики пов'язані з використанням токсичних барвників, невідповідністю маркування, низькою якістю матеріалів чи небезпечними конструктивними елементами.

Органи ринкового нагляду здійснюють перевірки характеристик продукції легкої промисловості як на етапі її реалізації на ринку, так і безпосередньо у процесі виробництва. Такі перевірки можуть проводитися планово, відповідно до секторальних планів контролю, або позапланово — у випадках отримання інформації про можливу небезпечність товарів чи підозру щодо їх невідповідності встановленим вимогам. Продукція для контролю обирається за критеріями належності до підвищеного ступеня ризику, наявності повідомлень про небезпечність або сумнівів у відповідності стандартам. Особливу увагу приділяють одягу, взуттю, текстильним виробам та дитячим товарам, адже вони безпосередньо контактують зі споживачем і можуть становити загрозу для здоров'я.

Перевірки виробництва включають контроль дотримання технічних регламентів та стандартів, використання безпечних матеріалів і барвників, правильність маркування продукції, наявність системи внутрішнього контролю

якості та документів, що підтверджують відповідність сировини. Особливий акцент робиться на виробництві дитячого одягу та взуття, де ризики пов'язані з токсичними барвниками, дрібними деталями чи низькою якістю матеріалів. Також контролюється відповідність технологічних процесів вимогам безпеки та екологічності.

У разі виявлення порушень органи ринкового нагляду можуть обмежити або заборонити реалізацію продукції, вилучити небезпечні товари з обігу, накласти штрафні санкції на суб'єктів господарювання, призупинити виробництво небезпечної продукції та інформувати громадськість про небезпечні вироби. Така система контролю у сфері легкої промисловості забезпечує комплексний захист споживачів, прозорість ринку, підтримку добросовісних виробників і гармонізацію українських вимог із європейськими стандартами.

Лекція 3

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РИНКОВОГО НАГЛЯДУ В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ ЄС

1. Нормативно-правове забезпечення ринкового нагляду в Україні
2. Нормативно-правове забезпечення ринкового нагляду в країнах ЄС
3. Порівняльний аналіз системи ринкового нагляду України та ЄС
4. Перспективи розвитку ринкового нагляду в Україні

Роль держави у формуванні системи контролю є ключовою, адже саме вона створює правові, організаційні та інституційні умови для ефективного ринкового нагляду. Держава ухвалює закони, технічні регламенти та стандарти, які визначають вимоги до продукції, порядок її перевірки та відповідальність за порушення. Вона формує спеціальні органи ринкового нагляду та митні служби, які мають повноваження здійснювати перевірки, вилучати небезпечну продукцію та накладати санкції. Важливим завданням є забезпечення

координації між різними органами, щоб створити єдину систему захисту споживачів. Держава також гарантує захист прав споживачів через механізми інформування громадськості про небезпечну продукцію, підтримку добросовісних виробників та боротьбу з контрафактом. Важливою складовою є міжнародна інтеграція: гармонізація національного законодавства з європейськими та міжнародними стандартами, що дозволяє забезпечити конкурентоспроможність продукції та доступ до зовнішніх ринків. Крім того, держава визначає пріоритетні сфери ризику, наприклад продукцію легкої промисловості чи дитячі товари, та формує секторальні плани перевірок. Таким чином, держава виступає гарантом безпеки продукції на ринку, створює умови для прозорості конкуренції, захищає споживачів від небезпечних товарів і водночас сприяє розвитку національної економіки та інтеграції у світовий ринок.

1. Нормативно-правове забезпечення ринкового нагляду в Україні

Нормативно-правове забезпечення ринкового нагляду в Україні охоплює комплекс законодавчих та регуляторних актів, які визначають правила контролю за нехарчовою продукцією, у тому числі й продукцією легкої промисловості.

Основним документом є Закон України «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції», який встановлює правові засади функціонування системи ринкового нагляду, визначає повноваження органів контролю та порядок взаємодії між ними. Він регламентує, як здійснюється перевірка продукції, які заходи застосовуються у разі виявлення порушень та як забезпечується захист прав споживачів.

Поняття «ринковий нагляд» вперше було запроваджено в Законі України «Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності» (від 01.12.2005 р. № 3164-IV), який втратив чинність після прийняття Закону України «Про технічні регламенти та процедури оцінки відповідності» (від 15.01.2015 р. № 124-VIII)¹⁷². У зв'язку з цим вищезгадане поняття було закріплено в Законі України «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції» (від 02.12.2010 р. № 2735-VI)¹⁷³. Згідно із згаданим законодавчим актом¹⁷⁴

«державний ринковий нагляд (далі - ринковий нагляд) - діяльність органів ринкового нагляду з метою забезпечення відповідності продукції встановленим вимогам, а також забезпечення відсутності загроз суспільним інтересам» та включаючи «неналежне застосування знака відповідності технічним регламентам - порушення правил застосування і нанесення знака відповідності технічним регламентам, встановлених законодавством».

Дія Закону Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції поширюється на відносини щодо:

- здійснення ринкового нагляду за продукцією, що охоплюється встановленими вимогами, крім видів продукції, зазначених у частині п'ятій цієї статті;

- здійснення контролю всієї продукції, крім видів продукції, зазначених у частині п'ятій цієї статті.

Важливу роль у системі ринкового нагляду відіграють технічні регламенти, адже саме вони встановлюють обов'язкові вимоги до безпечності та якості продукції. Для продукції легкої промисловості це означає чіткі норми щодо складу матеріалів, використання барвників, маркування одягу та взуття, а також спеціальні вимоги для дитячих товарів. Технічні регламенти визначають, які хімічні речовини можуть бути присутні у тканинах і в яких допустимих концентраціях, забороняють використання токсичних барвників чи небезпечних оздоблювальних матеріалів, а також регламентують вимоги до маркування: зазначення складу, країни походження, правил догляду та попереджувальних знаків.

Для дитячих товарів, наприклад, встановлюються особливо суворі вимоги, адже навіть незначні порушення можуть становити загрозу для здоров'я дітей. Наприклад, дитячий одяг має бути виготовлений із гіпоалергенних матеріалів, не містити дрібних деталей, що можуть відірватися, а взуття повинно відповідати анатомічним вимогам.

Технічні регламенти також забезпечують гармонізацію українських стандартів із європейськими. Це означає, що продукція легкої промисловості,

виготовлена в Україні або імпортована з інших країн, має відповідати єдиним вимогам, що діють у ЄС. Така гармонізація сприяє інтеграції України на міжнародний ринок, підвищує конкурентоспроможність вітчизняних виробників і водночас гарантує споживачам безпечні та якісні товари.

Важливу роль у системі ринкового нагляду відіграють не лише технічні регламенти, а й національні стандарти, які встановлюють обов'язкові вимоги до безпечності та якості продукції. Технічні регламенти визначають базові правила та обов'язкові критерії, а стандарти деталізують їх застосування у виробництві, маркуванні та випробуванні продукції.

Для продукції легкої промисловості це означає комплекс вимог:

- склад матеріалів – стандарти визначають допустимий вміст натуральних і синтетичних волокон, а також граничні концентрації хімічних речовин.
- використання барвників та оздоблювальних матеріалів – забороняється застосування токсичних барвників, азосполук та інших небезпечних речовин, що можуть викликати алергічні реакції чи шкодити здоров'ю.
- маркування одягу та взуття – стандарти встановлюють вимоги до обов'язкової інформації на етикетках: склад тканини, правила догляду, країна походження, розмір, попереджувальні знаки.

Таким чином, технічні регламенти та стандарти працюють у комплексі: регламенти визначають обов'язкові рамки безпечності, а стандарти деталізують їх практичне застосування. Це забезпечує гармонізацію українських вимог із європейськими, сприяє інтеграції на міжнародний ринок, підвищує конкурентоспроможність вітчизняних виробників і водночас гарантує споживачам безпечні та якісні товари легкої промисловості.

2. Нормативно-правове забезпечення ринкового нагляду в країнах ЄС

Нормативно-правове забезпечення ринкового нагляду в країнах ЄС є багаторівневою системою, яка поєднує загальноєвропейські регламенти, директиви та національні акти держав-членів. Основна мета цієї системи — гарантувати безпечність продукції, захист прав споживачів та забезпечити чесну конкуренцію на внутрішньому ринку.

Ключові нормативні акти ЄС – це Регламент (ЄС) № 765/2008 — встановлює загальні правила ринкового нагляду для нехарчової продукції, а також вимоги до акредитації органів оцінки відповідності. Він заклав основу для створення єдиної системи контролю у країнах ЄС.

Директива 2001/95/ЄС про загальну безпеку продукції — визначає вимоги до безпечності споживчих товарів та процедури вилучення небезпечної продукції з ринку.

Регламент (ЄС) 2019/1020 — сучасний документ, що посилює ринковий нагляд і забезпечення відповідності продукції. Він уточнює повноваження національних органів, встановлює механізми співпраці між країнами-членами та передбачає більш жорсткі заходи проти небезпечних товарів, включаючи імпортовані.

Нова законодавча база (New Legislative Framework, 2008) — пакет заходів, який удосконалив правила ринкового нагляду, запровадив чіткі вимоги до маркування CE та створив інструменти для гармонізації законодавства у сфері безпечності продукції.

Механізми ринкового нагляду в ЄС ґрунтуються на комплексі правових норм та інституційних інструментів, які забезпечують безпечність продукції та захист споживачів. Такими механізмами є:

Секторальні плани контролю: продукція відбирається для перевірки за ступенем ризику та наявністю інформації про можливу небезпечність.

Система RAPEX: швидке інформування про небезпечну продукцію, що дозволяє оперативно вилучати її з ринку у всіх країнах-членах.

Координація між державами-членами: національні органи ринкового нагляду співпрацюють між собою та з Європейською комісією, забезпечуючи єдиний підхід до контролю.

Відповідальність виробників та імпортерів: вони зобов'язані гарантувати відповідність продукції вимогам ЄС, а у разі порушень несуть фінансову та правову відповідальність.

У країнах ЄС одяг, взуття та текстильні вироби підлягають суворому контролю. Регламенти та стандарти встановлюють вимоги до складу тканин, забороняють використання небезпечних барвників (наприклад, азосполук), регламентують маркування (склад матеріалу, правила догляду, країна походження). Для дитячих товарів діють особливо жорсткі норми: вони мають бути виготовлені з гіпоалергенних матеріалів, не містити дрібних деталей, що можуть становити небезпеку, та відповідати анатомічним вимогам.

Система ринкового нагляду ЄС є орієнтиром для України, яка поступово гармонізує своє законодавство з європейським. Це дозволяє забезпечити безпечність продукції на внутрішньому ринку, підвищити довіру споживачів та сприяти інтеграції українських виробників у міжнародний ринок.

3. Порівняльний аналіз системи ринкового нагляду України та ЄС розкрити широко питання

Порівняльний аналіз системи ринкового нагляду України та ЄС є важливим інструментом для розуміння рівня розвитку національної системи контролю та визначення напрямів її вдосконалення. В Україні основним документом є Закон «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції», який встановлює правові засади функціонування системи, визначає повноваження органів контролю та порядок їх взаємодії. До нормативної бази також належать технічні регламенти та стандарти, що регулюють вимоги до безпечності та якості продукції, включаючи продукцію легкої промисловості. Органи ринкового нагляду здійснюють планові та позапланові перевірки,

контролюють імпортовані товари, а у разі виявлення порушень можуть вилучати небезпечну продукцію з обігу, накладати штрафи та інформувати громадськість.

У Європейському Союзі система ринкового нагляду побудована на багаторівневій нормативній базі, що включає Регламент (ЄС) № 765/2008, Регламент (ЄС) 2019/1020 та Директиву 2001/95/ЄС про загальну безпеку продукції. Важливим інструментом є система RAPEX, яка забезпечує швидке інформування про небезпечну продукцію та її вилучення з ринку у всіх країнах-членах. У ЄС діє обов'язкове маркування CE, що підтверджує відповідність продукції вимогам безпеки. Органи ринкового нагляду у країнах-членах координуються між собою та з Європейською комісією, що забезпечує єдиний підхід до контролю продукції, включаючи імпорт та онлайн-торгівлю.

Спільними рисами систем України та ЄС є орієнтація на захист прав споживачів, використання технічних регламентів і стандартів, можливість вилучення небезпечної продукції та інформування громадськості. Водночас існують відмінності: у ЄС функціонує інтегрована система з міжнародною координацією, обов'язковим маркуванням CE та швидким реагуванням через RAPEX, тоді як в Україні ці механізми ще перебувають на стадії впровадження.

Порівняльний аналіз потрібен для того, щоб визначити, які елементи європейської системи варто адаптувати в Україні, які прогалини існують у національному законодавстві та як їх усунути. Він дозволяє оцінити ефективність української системи ринкового нагляду, виявити слабкі місця та сформулювати стратегію гармонізації з європейськими нормами. Для продукції легкої промисловості це особливо актуально, адже вона безпосередньо контактує зі споживачем, і будь-які порушення у складі матеріалів, використанні барвників чи маркуванні можуть становити загрозу для здоров'я населення. Таким чином, порівняльний аналіз системи ринкового нагляду України та ЄС є необхідним кроком для підвищення рівня безпечності продукції, захисту споживачів та інтеграції України у внутрішній ринок ЄС.

4. Перспективи розвитку ринкового нагляду в Україні

Перспективи розвитку ринкового нагляду в Україні визначаються як внутрішніми потребами держави, так і зовнішніми чинниками, пов'язаними з інтеграцією до європейського ринку.

Насамперед, Україна поступово гармонізує своє законодавство з нормами ЄС, що передбачає адаптацію технічних регламентів та стандартів до європейських вимог. Це дозволить забезпечити взаємне визнання продукції між Україною та ЄС, зокрема через реалізацію Угоди АСАА (Agreement on Conformity Assessment and Acceptance of Industrial Products). Такий крок відкриє доступ українських виробників до внутрішнього ринку ЄС та підвищить конкурентоспроможність їхньої продукції.

Важливим напрямом розвитку є посилення інституційної спроможності органів ринкового нагляду. Це означає вдосконалення процедур перевірок, підвищення кваліфікації інспекторів, використання сучасних методів оцінки ризиків та цифрових інструментів для моніторингу продукції. Особливу увагу приділятимуть контролю за онлайн-торгівлею, яка стрімко розвивається і потребує нових механізмів відстеження небезпечних товарів.

Перспективним є також розширення міжнародної співпраці, зокрема участь у європейських системах швидкого інформування про небезпечну продукцію, таких як RAPEX. Це дозволить Україні оперативно реагувати на випадки небезпечних товарів та синхронізувати дії з країнами-членами ЄС.

Для продукції легкої промисловості перспективи розвитку ринкового нагляду полягають у запровадженні більш жорстких вимог до складу матеріалів, використання барвників та маркування, а також у посиленні контролю за дитячими товарами. Це сприятиме підвищенню рівня безпеки споживачів, особливо дітей, та формуванню довіри до українських виробників.

Отже, перспективи розвитку ринкового нагляду в Україні полягають у гармонізації законодавства з європейськими нормами, посиленні інституційної спроможності органів контролю, впровадженні сучасних цифрових інструментів, розширенні міжнародної співпраці та підвищенні вимог до

продукції легкої промисловості. Це забезпечить комплексний захист споживачів, прозорість ринку та інтеграцію України у європейський економічний простір.

Лекція 4

ОБОВ'ЯЗКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ У СФЕРІ ОБІГУ НЕХАРЧОВОЇ ПРОДУКЦІЇ

1. Основні обов'язки виробників
2. Обов'язки імпортерів
3. Роль та обов'язки розповсюджувачів
4. Проблеми та виклики у виконанні обов'язків

Сфера ринкового нагляду за нехарчовою продукцією є важливим елементом економічної та соціальної політики держави, адже вона безпосередньо пов'язана із захистом прав споживачів, забезпеченням безпечності товарів та формуванням прозорого конкурентного середовища. Виробники, імпортери та розповсюджувачі продукції несуть відповідальність за дотримання вимог законодавства, що регламентує якість і безпечність товарів, які потрапляють на ринок.

Обов'язки суб'єктів господарювання у цій сфері охоплюють низку ключових аспектів: забезпечення відповідності продукції технічним регламентам та стандартам, правильне маркування товарів, надання достовірної інформації споживачам, а також співпрацю з органами ринкового нагляду під час перевірок. Особливе значення має контроль за продукцією легкої промисловості — одягом, взуттям, текстильними виробами, дитячими товарами, адже вони безпосередньо контактують зі споживачем і можуть становити ризик для здоров'я у разі невідповідності вимогам.

1. Основні обов'язки виробників

Основні обов'язки виробників у сфері обігу нехарчової продукції визначаються законодавством України та гармонізованими з ЄС технічними регламентами. Виробники є першою ланкою у забезпеченні безпечності та якості товарів, адже саме вони відповідають за відповідність продукції встановленим вимогам ще на етапі її створення.

По-перше, виробники зобов'язані забезпечити відповідність продукції технічним регламентам та стандартам. Це означає, що кожен виріб має відповідати вимогам безпечності, екологічності та функціональності. Для продукції легкої промисловості — одягу, взуття, текстильних виробів — це включає контроль складу матеріалів, використання безпечних барвників, дотримання гігієнічних норм та вимог до дитячих товарів.

По-друге, виробники повинні проводити внутрішній контроль якості та випробування продукції. Це включає лабораторні дослідження, перевірку відповідності матеріалів, тестування готових виробів на безпечність та довговічність.

По-третє, важливим обов'язком є правильне маркування продукції. Виробник має забезпечити наявність етикетки з інформацією про склад матеріалу, правила догляду, країну походження, розмір та попереджувальні знаки. Для дитячих товарів маркування повинно містити додаткові відомості про вікові обмеження та особливості використання.

По-четверте, виробники зобов'язані зберігати технічну документацію та декларації відповідності, які підтверджують, що продукція відповідає встановленим вимогам. Ці документи мають бути доступними для органів ринкового нагляду під час перевірок.

По-п'яте, виробники повинні співпрацювати з органами ринкового нагляду, надавати необхідну інформацію, зразки продукції та документи. У разі виявлення небезпечної продукції вони зобов'язані організувати її відкликання з ринку та інформувати споживачів.

Таким чином, основні обов'язки виробників у сфері обігу нехарчової продукції полягають у гарантуванні безпечності та якості товарів, проведенні контролю та випробувань, правильному маркуванні, веденні документації та співпраці з органами нагляду. Для продукції легкої промисловості це особливо актуально, адже вона безпосередньо контактує зі споживачем, і будь-які порушення можуть становити загрозу для здоров'я, особливо дітей.

2. Обов'язки імпортерів

Обов'язки імпортерів у сфері обігу нехарчової продукції мають особливе значення, адже саме вони відповідають за те, щоб продукція, яка потрапляє на український ринок із-за кордону, відповідала вимогам безпечності та якості. Імпортери є своєрідним «фільтром», що гарантує, що товари, вироблені поза межами України, не становитимуть загрози для споживачів.

По-перше, імпортери зобов'язані переконатися у відповідності продукції технічним регламентам та стандартам, чинним в Україні. Це означає, що перед ввезенням товарів вони повинні перевірити наявність декларацій відповідності, сертифікатів та іншої документації, яка підтверджує безпечність продукції.

По-друге, вони повинні забезпечити правильне маркування продукції українською мовою. На етикетках має бути зазначено склад матеріалів, правила догляду, країну походження, розмір, попереджувальні знаки. Для дитячих товарів — додаткові відомості про вікові обмеження та особливості використання.

По-третє, імпортери мають зберігати та надавати органам ринкового нагляду технічну документацію. У разі перевірки вони повинні надати декларації відповідності, протоколи випробувань та інші документи, що підтверджують безпечність продукції.

По-четверте, імпортери несуть обов'язок співпрацювати з органами ринкового нагляду. Це включає надання зразків продукції для перевірки, інформування про небезпечні товари та участь у процедурах відкликання продукції з ринку.

По-п'яте, у разі виявлення невідповідності чи небезпечності товарів імпортери повинні негайно припинити їх реалізацію, організувати вилучення та повідомити споживачів.

Для продукції легкої промисловості — одягу, взуття, текстильних виробів — обов'язки імпортерів особливо важливі. Вони повинні гарантувати, що тканини не містять токсичних барвників, взуття відповідає гігієнічним та анатомічним вимогам, а дитячі товари є безпечними для здоров'я дітей.

Таким чином, імпортери виконують роль ключових учасників системи ринкового нагляду, адже саме від їхньої відповідальності залежить, чи потрапить на український ринок якісна та безпечна продукція, чи небезпечні товари, що можуть завдати шкоди споживачам.

3. Роль та обов'язки розповсюджувачів

Роль та обов'язки розповсюджувачів у сфері обігу нехарчової продукції мають велике значення, адже саме вони є безпосередньою ланкою між виробником чи імпортером і кінцевим споживачем. Розповсюджувачі відповідають за те, щоб продукція, яку вони реалізують, була безпечною, правильно маркованою та відповідала чинним технічним регламентам і стандартам.

Насамперед, розповсюджувачі зобов'язані перевіряти наявність належного маркування та супровідної документації. Вони повинні переконатися, що продукція має етикетку українською мовою із зазначенням складу, правил догляду, країни походження, розміру та попереджувальних знаків. Для дитячих товарів маркування має містити додаткову інформацію про вікові обмеження та особливості використання.

По-друге, розповсюджувачі повинні зберігати та надавати органам ринкового нагляду документи, які підтверджують походження продукції та її відповідність вимогам. Це можуть бути декларації відповідності, сертифікати чи інші документи, отримані від виробника або імпортера.

По-третє, вони мають співпрацювати з органами ринкового нагляду під час перевірок, надавати зразки продукції та необхідну інформацію. У разі виявлення небезпечних товарів розповсюджувачі зобов'язані припинити їх реалізацію та сприяти вилученню з ринку.

По-четверте, важливим обов'язком є інформування споживачів. Якщо продукція виявилася небезпечною або невідповідною, розповсюджувачі повинні повідомити покупців про ризики та забезпечити можливість повернення чи заміни товару.

Для продукції легкої промисловості — одягу, взуття, текстильних виробів — роль розповсюджувачів особливо важлива. Вони повинні гарантувати, що товари, які потрапляють на полиці магазинів чи в онлайн-торгівлю, відповідають вимогам безпечності: тканини не містять токсичних барвників, взуття відповідає гігієнічним нормам, а дитячі вироби не становлять загрози для здоров'я дітей.

Таким чином, розповсюджувачі виконують функцію контролю на етапі реалізації продукції. Їхні обов'язки спрямовані на захист споживачів, підтримку добросовісної конкуренції та забезпечення прозорості ринку, що є невід'ємною складовою системи ринкового нагляду.

4. Проблеми та виклики у виконанні обов'язків

Проблеми та виклики у виконанні обов'язків суб'єктами господарювання у сфері обігу нехарчової продукції є багатограними та охоплюють як правові, так і організаційні, економічні та технічні аспекти.

Однією з головних проблем є недостатня обізнаність виробників, імпортерів та розповсюджувачів щодо вимог технічних регламентів і стандартів. Часто суб'єкти господарювання не мають достатньої інформації про зміни у законодавстві, що призводить до порушень у маркуванні, складі матеріалів чи процедурі підтвердження відповідності.

Другим викликом є фінансове навантаження, пов'язане з виконанням обов'язків. Проведення лабораторних випробувань, отримання сертифікатів,

адаптація виробництва до нових стандартів потребують значних витрат, що особливо складно для малих і середніх підприємств.

Третя проблема полягає у недостатньому рівні контролю за імпортованою продукцією, особливо в умовах активного розвитку онлайн-торгівлі. Часто на ринок потрапляють товари, які не відповідають вимогам безпечності, а імпортери або розповсюджувачі не здійснюють належної перевірки документації та маркування.

Четвертий виклик — складність у взаємодії з органами ринкового нагляду. Суб'єкти господарювання іноді стикаються з бюрократичними процедурами, затримками у перевірках чи недостатньою прозорістю процесів, що ускладнює виконання їхніх обов'язків.

П'ята проблема — ризик недобросовісної конкуренції. Частина підприємств може свідомо ігнорувати вимоги законодавства, пропонуючи дешевшу, але небезпечну продукцію. Це ставить у нерівні умови тих виробників та імпортерів, які дотримуються правил і вкладають кошти у забезпечення якості.

Для продукції легкої промисловості ці проблеми особливо актуальні. Використання токсичних барвників, невідповідність складу тканин, відсутність належного маркування чи порушення вимог до дитячих товарів становлять реальну загрозу для здоров'я споживачів. Виклики полягають у необхідності постійного контролю за якістю матеріалів, адаптації виробництва до європейських стандартів та забезпеченні прозорості у ланцюгу постачання.

Отже, проблеми та виклики у виконанні обов'язків суб'єктами господарювання зумовлені поєднанням правових, економічних та організаційних факторів. Їх подолання потребує системної роботи: підвищення обізнаності бізнесу, спрощення процедур взаємодії з органами нагляду, посилення контролю за імпортом та онлайн-торгівлею, а також створення рівних умов конкуренції. Це дозволить забезпечити безпечність продукції, захист прав споживачів та інтеграцію України у європейський ринок.

Лекція 5

ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДНОСТІ ПРОДУКЦІЇ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В СИСТЕМІ РИНКОВОГО НАГЛЯДУ

1. Нормативно-правова база оцінювання відповідності
2. Основні етапи оцінювання відповідності продукції

Сучасний ринок легкої промисловості — це одна з найбільш динамічних сфер економіки, яка безпосередньо впливає на якість життя населення. Одяг, взуття, текстильні вироби та особливо дитячі товари щодня контактують зі споживачем, тому їхня безпечність і відповідність встановленим вимогам є критично важливими. Саме тому оцінювання відповідності продукції займає центральне місце у системі ринкового нагляду.

Оцінювання відповідності — це процес підтвердження того, що продукція відповідає вимогам технічних регламентів, стандартів та законодавства. Воно включає випробування, перевірку документації, маркування та контроль виробничих процесів. Для легкої промисловості це означає перевірку складу тканин, використання барвників, відповідність гігієнічним нормам, а також дотримання спеціальних вимог до дитячих товарів.

Важливість цього процесу полягає не лише у захисті прав споживачів, а й у забезпеченні добросовісної конкуренції та інтеграції України у європейський ринок. Гармонізація українських технічних регламентів із європейськими стандартами відкриває можливості для експорту продукції, підвищує довіру до вітчизняних виробників та сприяє розвитку внутрішнього ринку.

Таким чином, оцінювання відповідності продукції легкої промисловості є не лише формальною процедурою, а й стратегічним інструментом забезпечення безпеки, якості та конкурентоспроможності. Це питання має практичне значення для виробників, імпортерів, розповсюджувачів і, зрештою, для кожного споживача.

1. Нормативно-правова база оцінювання відповідності

Оцінювання відповідності відіграє важливу роль у забезпеченні ефективного ринкового нагляду, адже дозволяє перевіряти продукцію на відповідність встановленим стандартам і технічним регламентам, що є ключовим для гарантування її безпечності та якості. Завдяки цьому процесу органи ринкового нагляду можуть виявляти невідповідності, запобігати розповсюдженню небезпечної продукції та захищати права споживачів. Крім того, оцінювання відповідності сприяє створенню умов для добросовісної конкуренції на ринку.

Основними документами, що регулюють оцінку відповідності в Україні, є:

Закон України «Про ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції»;

Закон України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності»;

Технічні регламенти:

Технічний регламент щодо загальної безпечності нехарчової продукції (Постанова КМУ № 1069 від 16.12.2009);

Технічний регламент щодо маркування текстильних виробів (Постанова КМУ № 1184 від 14.12.2011);

Технічний регламент щодо взуття (Постанова КМУ № 632 від 09.06.2010);

Технічний регламент щодо безпечності дитячих іграшок (Постанова КМУ № 151 від 28.02.2018);

Технічний регламент щодо обмеження використання певних небезпечних речовин у текстильних виробах та матеріалах (гармонізований із директивами ЄС REACH);

Технічний регламент щодо загальної безпечності дитячих товарів (окремі положення інтегровані у регламенти для іграшок та текстилю).

Національні стандарти України.

Види національних стандартів для оцінювання відповідності продукції легкої промисловості охоплюють широкий спектр нормативних документів, які деталізують вимоги технічних регламентів і забезпечують практичні методи перевірки безпечності та якості товарів.

Основні групи стандартів (ДСТУ)

1. Стандарти на текстильні матеріали та вироби

ДСТУ щодо визначення складу волокон у тканинах.

Стандарти на стійкість барвників до прання, світла, тертя.

Норми щодо гігієнічних показників тканин (вміст формальдегіду, токсичних речовин).

2. Стандарти на одяг та швейні вироби

ДСТУ з вимогами до дитячого одягу (гігієнічність, безпечність конструкції).

Стандарти на розмірні характеристики та маркування одягу.

Норми щодо якості пошиття, міцності швів, стійкості оздоблювальних матеріалів.

3. Стандарти на взуття

ДСТУ з вимогами до матеріалів верху, підошви та устілки.

Гігієнічні стандарти (повітропроникність, волого поглинання, відсутність токсичних речовин).

Стандарти на анатомічну відповідність дитячого взуття.

4. Стандарти на маркування продукції

ДСТУ щодо правил нанесення інформації на етикетки: склад матеріалів, правила догляду, країна походження, розмір.

Вимоги до маркування дитячих товарів (вікові обмеження, попереджувальні знаки).

5. Методи випробувань та контролю якості

ДСТУ з методів визначення міцності тканин, стійкості до стирання, усадки після прання.

Стандарти на методи визначення токсичних речовин у текстильних виробах.

Випробування взуття на міцність, гнучкість та довговічність.

Національні стандарти забезпечують єдині правила оцінювання відповідності для виробників, імпортерів та органів ринкового нагляду;

Гарантують безпечність та якість продукції, особливо дитячих товарів; Сприяють гармонізації з європейськими нормами (ISO, EN), що відкриває шлях до експорту продукції; формують довіру споживачів та підтримують добросовісну конкуренцію на ринку. Таким чином, національні стандарти у сфері легкої промисловості охоплюють текстиль, одяг, взуття, маркування та методи випробувань, створюючи комплексну систему оцінювання відповідності продукції.

Міжнародні стандарти.

Сфера легкої промисловості (текстиль, одяг, взуття) є глобальною, тому оцінювання відповідності продукції базується не лише на національних, а й на міжнародних стандартах. Вони забезпечують єдиний підхід до безпечності, якості та маркування товарів, що дозволяє виробникам виходити на світові ринки.

Основні міжнародні стандарти

1. ISO (International Organization for Standardization)

ISO 3758:2023 «Textiles — Care labelling code using symbols» - символи догляду за текстильними виробами;

ISO 3071:2020 «Textiles — Determination of pH of aqueous extract» – визначення pH текстильних матеріалів;

ISO серії 105 – методи випробування стійкості барвників (до прання, світла, тертя);

ISO 19952:2025 «Footwear — Vocabulary» - термінологія щодо взуття.

OEKO-TEX Standard 100 – екологічна безпечність текстилю;

GOTS (Global Organic Textile Standard) – глобальний стандарт органічного текстилю, сертифікація органічного текстилю;

2. EN (European Norms, стандарти CEN/CENELEC)

EN 14682:2014 «Safety of children's clothing - Cords and drawstrings on children's clothing – Specifications» - безпечність дитячого одягу (шнурки та зав'язки);

EN серії 71 – безпечність іграшок, що охоплює й текстильні м'які вироби для дітей.

OECD Guidance — це міжнародні рекомендації Організації економічного співробітництва та розвитку, які спрямовані на забезпечення відповідального ведення бізнесу у глобальних ланцюгах постачання, зокрема у сфері одягу та взуття. Вони не є обов'язковим законом, але широко застосовуються як міжнародний еталон для оцінювання відповідності та корпоративної відповідальності.

Основна мета OECD Guidance полягає у тому, щоб компанії дотримувалися принципів сталого розвитку, прав людини та екологічної безпечності. У сфері легкої промисловості ці рекомендації охоплюють кілька ключових напрямів. По-перше, це відповідальне виробництво, що передбачає використання безпечних матеріалів і барвників, дотримання екологічних норм та утилізацію відходів. По-друге, соціальна відповідальність, яка включає забезпечення безпечних умов праці, недопущення дитячої праці та експлуатації працівників. По-третє, прозорість ланцюгів постачання, що означає відстеження походження матеріалів та надання споживачам достовірної інформації про продукцію.

OECD Guidance також використовується як додатковий інструмент для підтвердження відповідності продукції не лише технічним вимогам, а й принципам етичного виробництва та сталого розвитку. Для України це має особливе значення, адже допомагає виробникам легкої промисловості інтегруватися у глобальні ринки, підвищує довіру міжнародних партнерів та споживачів, а також сприяє гармонізації національних практик із міжнародними стандартами.

2. Основні етапи оцінювання відповідності продукції

Основні етапи оцінювання відповідності продукції легкої промисловості можна представити як послідовний процес, що забезпечує контроль за безпечністю та якістю товарів від моменту їх створення до реалізації на ринку.

1. Визначення вимог до продукції. На цьому етапі встановлюються нормативні документи, які регулюють вимоги до конкретної категорії продукції: технічні регламенти, національні стандарти (ДСТУ), міжнародні стандарти (ISO, EN). Для легкої промисловості це вимоги до складу тканин, барвників, гігієнічних характеристик взуття та особливі правила для дитячих товарів.

2. Лабораторні випробування та контроль якості. Продукція проходить тестування у спеціалізованих лабораторіях. Для текстилю перевіряють склад волокон, стійкість барвників, наявність токсичних речовин. Для взуття визначають міцність, гнучкість, повітропроникність та анатомічну відповідність. Це дозволяє підтвердити, що продукція відповідає встановленим нормам і не становить небезпеки для споживачів.

3. Документація та декларація відповідності. Виробник або імпортер складає декларацію відповідності, яка підтверджує, що продукція відповідає вимогам технічних регламентів. До неї додаються протоколи випробувань, сертифікати та інші документи, що підтверджують якість і безпечність продукції. Ця документація є обов'язковою для перевірки органами ринкового нагляду.

4. Маркування продукції та його значення. Етикетка є ключовим елементом інформування споживача. Вона повинна містити дані українською мовою: склад матеріалів, правила догляду, країну походження, розмір, попереджувальні знаки. Для дитячих товарів додаються відомості про вікові обмеження та особливості використання. Правильне маркування забезпечує прозорість для споживача та є доказом відповідності продукції вимогам законодавства.

Таким чином, оцінювання відповідності продукції легкої промисловості складається з чотирьох ключових етапів: визначення вимог, проведення лабораторних випробувань, оформлення документації та декларації

відповідності, а також правильного маркування. Усі ці кроки взаємопов'язані й утворюють систему, яка гарантує безпечність та якість товарів для споживачів і забезпечує ефективний ринковий нагляд.

Лекція 6

МЕХАНІЗМИ ТА ПРОЦЕДУРИ ПЕРЕВІРКИ ВІДПОВІДНОСТІ ПРОДУКЦІЇ

1. Механізми перевірки відповідності продукції легкої промисловості
2. Процедури перевірки відповідності продукції
3. Реакція на порушення: попередження, штрафи, вилучення продукції

1. Механізми перевірки відповідності продукції легкої промисловості

Механізми перевірки відповідності продукції легкої промисловості у системі ринкового нагляду охоплюють кілька ключових напрямів, які забезпечують комплексний контроль за безпечністю та якістю товарів.

Першим механізмом є визначення вимог до продукції. На цьому етапі встановлюється, які технічні регламенти та стандарти застосовуються до конкретної категорії товарів: для текстилю — вимоги до складу волокон і барвників, для взуття — гігієнічні та анатомічні характеристики, для дитячих виробів — спеціальні правила безпечності. Це створює нормативну основу для подальшого контролю.

Другим механізмом виступають лабораторні випробування та тестування. Вибіркові зразки продукції направляються до акредитованих лабораторій, де перевіряють фізико-механічні властивості тканин, стійкість барвників до прання, світла чи тертя, наявність токсичних речовин, а також гігієнічні показники взуття. Такі випробування дозволяють підтвердити відповідність продукції встановленим нормам та виявити небезпечні товари ще до їх реалізації.

Третім механізмом є перевірка документації та декларацій відповідності. Органи ринкового нагляду контролюють наявність у виробників та імпортерів декларацій про відповідність, протоколів випробувань, сертифікатів систем управління якістю. Це забезпечує прозорість і підтверджує, що продукція пройшла необхідні процедури оцінювання.

Четвертим механізмом виступає контроль маркування продукції. Етикетки повинні містити достовірну інформацію українською мовою: склад матеріалів, правила догляду, країну походження, розмір, попереджувальні знаки. Для дитячих товарів додаються відомості про вікові обмеження та особливості використання. Неправильне або відсутнє маркування є підставою для застосування санкцій і вилучення продукції з ринку.

Таким чином, механізми перевірки відповідності продукції легкої промисловості включають визначення нормативних вимог, проведення лабораторних випробувань, перевірку документації та контроль маркування. Вони утворюють єдину систему, яка гарантує безпеку і якість товарів, захищає права споживачів та підтримує добросовісну конкуренцію на ринку.

2. Процедури перевірки відповідності продукції

Вимоги, на відповідність до яких оцінюється продукція, встановлені в технічних регламентах на конкретний вид продукції, конкретних стандартах та інших нормативних документах..

Заходи з оцінки відповідності продукції здійснюються органом з оцінки відповідності (ООВ) з метою:

- надання замовнику об'єктивної оцінки відповідності продукції вимогам, що визначені у технічному регламенті та нормативних документах (НД) на розроблення та, або виробництво цієї продукції;
- забезпечення високого рівня якості та відповідності характеристик, параметрів, показників продукції вимогам, регламентованим у НД;

- впровадження протягом дії документів, що підтверджують відповідність продукції, умов для стабільної підтримки її якості на усіх етапах життєвого циклу.

Роботи із оцінки відповідності ООВ здійснюються на підставі узгоджених договорів.

Порядки проведення оцінки відповідності конкретних видів продукції встановлюється ООВ з урахуванням особливостей виробництва, постачання, випробувань, утилізації та використання відповідної продукції (об'єкту оцінки відповідності).

Критерії, за якими оцінюється продукція, відповідають вимогам, які встановлені у стандартах та інших НД на цю продукцію. Вони доступні замовникам та іншим зацікавленим сторонам, визначають усі необхідні для проведення оцінки відповідності продукції дії, у тому числі з відбирання зразків, випробування та пояснюють порядок реалізації вимог до продукції (забезпечується ООВ шляхом надання замовникам відповідної інформації та документації про порядок проведення робіт).

Перелік НД (стандартів) та номенклатура показників, на відповідність яким здійснюється оцінка відповідності, визначаються на конкретні види (зразки) продукції безпосередньо замовником або за погодженням між ООВ та замовником, з переліку національних стандартів, які в разі добровільного застосування є доказом відповідності продукції вимогам застосованого технічного регламенту.

ООВ обмежує свої вимоги, оцінки і рішення щодо оцінки відповідності у межах номенклатури продукції, яка ним оцінюється. Перелік цієї продукції наводиться у Сфері акредитації ООВ, яка визначається та затверджується під час акредитації.

Перевірка відповідності об'єктів оцінки відповідності продукції вимогам НД може здійснюватися шляхом:

- випробувань продукції;
- аналізу та оцінювання показників (характеристик) продукції.

Випробування продукції проводять випробувальні лабораторії (ВЛ), які мають акредитацію по стандарту ДСТУ ISO/IEC 17025:2019 «Загальні вимоги до компетентності випробувальних та калібрувальних лабораторій» на проведення цих робіт.

Результатом робіт з оцінки відповідності продукції є видача замовнику документа (сертифіката перевірки типу, сертифіката відповідності, сертифікату схвалення СУЯ) або, при негативних результатах оцінювання, відмова у видачі цих документів.

Під час оцінки відповідності продукції перевіряються характеристики, параметри, показники продукції та застосовуються методи випробувань, які дозволяють:

- провести ідентифікацію;
- повно та вірогідно оцінити відповідність.

В процесі своєї діяльності ООВ дотримується встановлених вимог щодо здатності та компетентності здійснювати оцінку відповідності продукції вимогам застосованих НД.

ООВ вимагає від замовників та контролює дотримання порядків оцінки відповідності, створення необхідних умов для підтримання відповідності продукції вимогам НД. Ці вимоги ООВ оговорюються при укладенні договорів на проведення робіт з оцінки відповідності.

Оцінка відповідності продукції із застосуванням модулів процедур оцінки відповідності, повинна здійснюватися згідно із базовими модулями, які передбачені постановою Кабінету Міністрів України від 13.01.2016 № 95 (Змінено, Зміна 2, Наказ № 105 від 13.11.2017р.). Для оцінки відповідності використовуються модулі А, А1, А2, В, С, С1, С2, D, D1, E, E1, F, F1, G, H, H1.

Схема загальних варіантів застосування модулів оцінки відповідності наведена на рис. 6.1. При визначенні можливих варіантів застосування комбінацій модулів, враховуються такі аспекти як тип продукції, характер пов'язаних із нею ризиків, економічна інфраструктура даного сектору (наявність чи відсутність у ООВ акредитації та призначення).

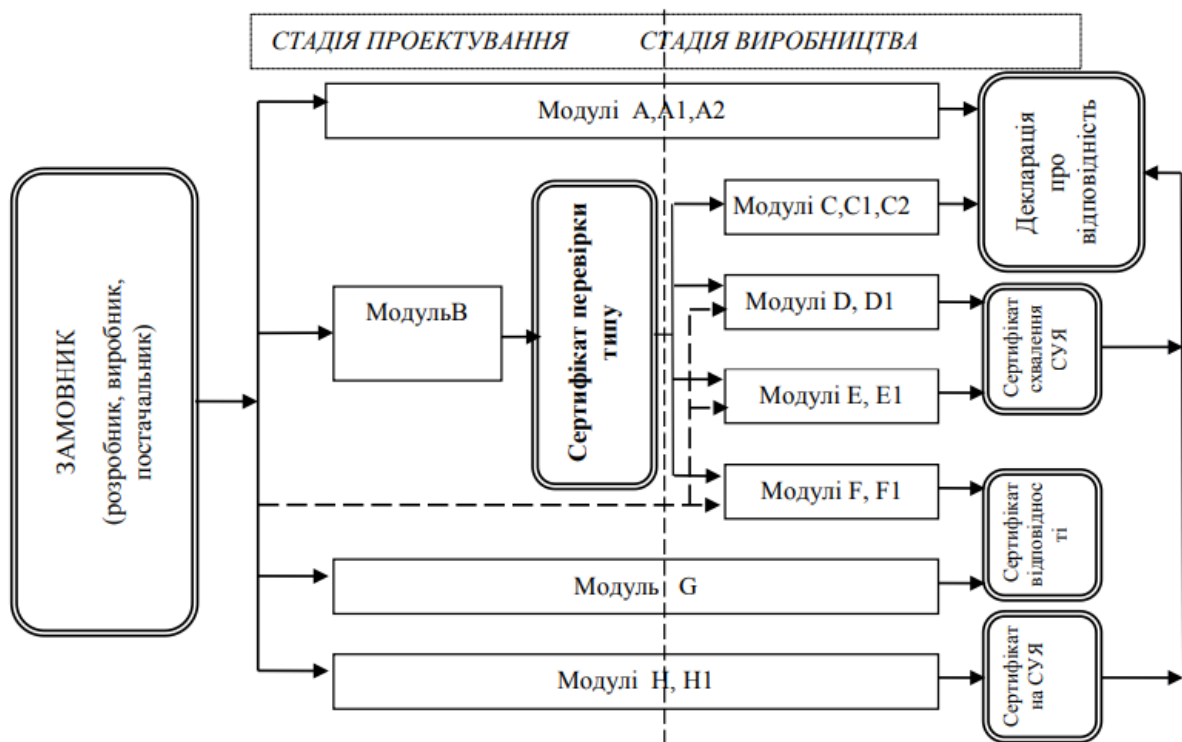

Рис. 6.1. - Схема варіантів застосування модулів оцінки відповідності

Заходи з оцінки відповідності, які ООВ застосовує у своїй діяльності, можуть охоплювати:

- типові випробування та дослідження;
- встановлення відповідності продукції;
- оцінка СУЯ виробника.

Роль модулів оцінювання відповідності у системі ринкового нагляду для продукції легкої промисловості полягає у створенні прозорості та гнучкої процедури підтвердження безпечності та якості товарів. Кожен модуль виконує специфічну функцію, а їх застосування дозволяє органам ринкового нагляду ефективно контролювати продукцію на різних стадіях її життєвого циклу. Завдяки модульному підходу можна диференціювати процедури залежно від рівня ризику продукції: для дитячого одягу чи взуття, де ризик для здоров'я вищий, застосовуються модулі з більш жорстким контролем, тоді як для стандартного одягу чи текстилю може бути достатньо внутрішнього контролю виробника. Це забезпечує гнучкість для виробників та імпортерів, адже вони можуть обирати процедуру відповідності залежно від типу продукції, обсягів

виробництва та рівня ризику, зменшуючи адміністративне навантаження, але водночас гарантуючи високий рівень контролю для критично важливих товарів.

Для органів ринкового нагляду модулі створюють прозорість: вони чітко визначають, які документи та сертифікати повинні бути у виробника чи імпортера, наприклад сертифікат перевірки типу при модулі В чи сертифікат системи управління якістю при модулі D. Це дозволяє швидко і ефективно перевіряти відповідність продукції. Використання модулів також забезпечує довіру споживачів, адже продукція проходить належну процедуру оцінювання відповідності, що підвищує авторитет українських виробників та сприяє інтеграції у європейський ринок. Крім того, модулі є інструментом боротьби з недобросовісною конкуренцією, адже створюють рівні умови для всіх учасників ринку: ті, хто дотримується вимог, отримують офіційні документи, а ті, хто їх ігнорує, можуть бути притягнуті до відповідальності через систему ринкового нагляду.

Таким чином, модулі оцінювання відповідності у сфері легкої промисловості виконують роль інструментів, які забезпечують баланс між безпечністю продукції, економічною доцільністю для бізнесу та ефективністю контролю з боку держави, формуючи прозору систему перевірки та підтвердження відповідності товарів вимогам законодавства.

3. Реакція на порушення: попередження, штрафи, вилучення продукції

Контроль якості продукції та її відповідність нормативним вимогам є важливими аспектами ринкового нагляду. У разі виявлення порушень застосовуються різні заходи, спрямовані на усунення ризиків для споживачів та забезпечення відповідності товарів стандартам.

Попередження є початковим заходом реагування на порушення. Воно застосовується у випадках, коли продукція має незначні невідповідності, які можуть бути виправлені без серйозних наслідків. Органи ринкового нагляду

повідомляють виробника або розповсюджувача про необхідність усунення недоліків у встановлений термін.

Якщо порушення є суттєвими або повторюються, накладаються штрафні санкції. Розмір штрафу залежить від характеру порушення та його впливу на споживачів. Наприклад, за реалізацію продукції, що не відповідає вимогам безпеки, штраф може становити значний відсоток від вартості товару. Крім того, штрафи можуть застосовуватися за відсутність необхідної інформації про продукцію, порушення правил маркування або реалізацію заборонених товарів.

У випадках, коли продукція становить серйозну загрозу для здоров'я або безпеки споживачів, органи ринкового нагляду можуть ухвалити рішення про її вилучення з обігу. Це означає, що товар більше не може бути реалізований, а виробник або розповсюджувач зобов'язані повернути його, усунути недоліки або знищити продукцію. Вилучення може бути тимчасовим або остаточним, залежно від можливості приведення товару у відповідність до стандартів.

Якщо продукція вже потрапила до споживачів, але виявлені серйозні порушення, може бути застосована процедура відкликання. Виробник або продавець зобов'язаний повідомити покупців про ризики та організувати повернення товару.

Попередження, штрафи та вилучення продукції є важливими механізмами забезпечення якості товарів на ринку. Вони сприяють підвищенню відповідальності виробників, захисту прав споживачів та гармонізації стандартів.

Приклад застосування заходів реагування у легкій промисловості

Уявімо ситуацію, коли на ринку виявлено партію дитячого одягу, що не відповідає вимогам безпеки. Під час вибіркового контролю органи ринкового нагляду встановили, що тканина містить перевищений рівень формальдегіду, що може викликати алергічні реакції у дітей.

1. Попередження – виробник отримує офіційне повідомлення про порушення та зобов'язання усунути проблему. Він може змінити постачальника тканини або провести додаткові тестування продукції.

2. Штрафні санкції – якщо проблема не вирішена, підприємство штрафують за порушення вимог безпеки та неналежний контроль якості.

3. Вилучення продукції – небезпечний одяг вилучається з продажу, а виробник зобов'язується або утилізувати товар, або виправити дефекти.

4. Відкликання продукції – якщо одяг вже потрапив до покупців, виробник має повідомити споживачів і організувати повернення товару.

Цей випадок демонструє важливість ринкового нагляду у легкій промисловості та ефективність заходів контролю для захисту здоров'я та безпеки споживачів.

Лекція 7

РОЛЬ РИНКОВОГО НАГЛЯДУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ЩОДО ПРОДУКЦІЇ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

1. Запобігання поширенню небезпечної продукції.
2. Забезпечення прозорості та інформованості споживачів.
3. Підтримка добросовісної конкуренції та захист від недобросовісних виробників.

Ринковий нагляд у сфері легкої промисловості є ключовим інструментом захисту прав споживачів. Він забезпечує контроль за тим, щоб продукція, яка потрапляє на ринок, відповідала вимогам безпечності, якості та законодавчим нормам. Одяг, взуття та текстильні вироби — це товари масового споживання, які безпосередньо впливають на здоров'я та комфорт людей, особливо дітей. Саме тому роль ринкового нагляду полягає не лише у виявленні небезпечної продукції, але й у формуванні довіри споживачів до виробників, підтриманні добросовісної конкуренції та інтеграції України у європейський економічний простір.

1. Запобігання поширенню небезпечної продукції.

Ринковий нагляд у сфері легкої промисловості виконує ключову функцію — він не лише контролює відповідність продукції технічним регламентам і стандартам, а й безпосередньо захищає права споживачів. Адже кожен етап перевірки спрямований на те, щоб люди отримували безпечні товари, які не шкодять здоров'ю та відповідають заявленим характеристикам.

Визначення вимог до продукції гарантує, що виробники та імпортери не можуть вивести на ринок товари, які не відповідають встановленим нормам. Це захищає споживачів від ризику придбати одяг чи взуття, що містить небезпечні барвники або токсичні речовини.

Лабораторні випробування та тестування забезпечують реальний захист прав споживачів, адже підтверджують безпечність продукції на практиці. Якщо тканина викликає алергію або взуття не відповідає гігієнічним нормам, така продукція не допускається до продажу. Це прямо пов'язано з правом споживача на безпечні товари.

Перевірка документації та декларацій відповідності створює юридичні гарантії для споживачів. Наявність декларації означає, що виробник бере на себе відповідальність за якість і безпечність продукції. У випадку порушень споживач має право вимагати компенсацію чи захист своїх інтересів.

Контроль маркування продукції забезпечує право споживача на достовірну інформацію. Етикетка з точними даними про склад, правила догляду, країну походження та вікові обмеження дозволяє людині зробити свідомий вибір. Неправильне маркування вводить споживача в оману, тому його контроль є важливим елементом захисту прав.

Таким чином, запобігання поширенню небезпечної продукції легкої промисловості безпосередньо пов'язане із захистом прав споживачів: воно гарантує право на безпечні товари, право на достовірну інформацію, право на справедливе ставлення та право на захист від недобросовісних виробників. Система ринкового нагляду виступає своєрідним «щитком», який не дозволяє

небезпечній продукції потрапити до споживача, формуючи довіру до ринку та забезпечуючи добросовісну конкуренцію.

2. Забезпечення прозорості та інформованості споживачів

Забезпечення прозорості та інформованості споживачів у сфері ринкового нагляду є одним із ключових напрямів захисту їхніх прав, адже саме доступність достовірної інформації дозволяє людині зробити усвідомлений вибір і уникнути небезпечних товарів.

Прозорість системи ринкового нагляду проявляється у відкритості процедур перевірки та зрозумілості вимог до продукції. Коли правила контролю чітко визначені у законодавстві та технічних регламентах, споживачі можуть бути впевнені, що всі виробники та імпортери працюють за єдиними стандартами, а недобросовісні учасники ринку не мають можливості уникнути відповідальності. Це створює рівні умови конкуренції та формує довіру до ринку.

Інформованість споживачів забезпечується насамперед через маркування продукції. Етикетка повинна містити точні дані про склад матеріалів, правила догляду, країну походження, розмір та попереджувальні знаки. Для дитячих товарів додаються відомості про вікові обмеження та особливості використання. Така інформація дозволяє покупцеві оцінити безпечність і якість товару, а також уникнути ризиків, пов'язаних із неправильним використанням.

Важливим елементом прозорості є публічність результатів перевірок органів ринкового нагляду. Інформація про небезпечну продукцію, вилучену з ринку, або про порушення з боку виробників має бути доступною для громадськості. Це допомагає споживачам уникати ризикованих товарів і водночас стимулює виробників дотримуватися вимог, адже порушення стають відомими суспільству.

Прозорість і інформованість також підтримуються через гармонізацію українських стандартів із європейськими. Коли продукція відповідає міжнародним нормам ISO та EN, споживачі отримують додаткову гарантію її безпечності та якості. Це особливо важливо для інтеграції України у

європейський ринок і підвищення конкурентоспроможності вітчизняних виробників.

Отже, забезпечення прозорості та інформованості у сфері ринкового нагляду безпосередньо пов'язане із захистом прав споживачів: воно гарантує право на достовірну інформацію, право на безпечні товари та право на захист від недобросовісних виробників. Це формує довіру до ринку легкої промисловості, сприяє розвитку добросовісної конкуренції та підвищує рівень захисту суспільства від небезпечної продукції.

3. Підтримка добросовісної конкуренції та захист від недобросовісних виробників

Підтримка добросовісної конкуренції та захист від недобросовісних виробників у сфері ринкового нагляду є важливим завданням державної системи контролю, адже саме вона формує справедливі правила гри на ринку легкої промисловості.

Ринковий нагляд впливає на конкуренцію тим, що встановлює єдині вимоги до всіх виробників та імпортерів. Коли кожен учасник ринку зобов'язаний дотримуватися технічних регламентів і стандартів, створюються рівні умови для бізнесу. Це означає, що добросовісні виробники, які інвестують у якість та безпечність продукції, не опиняються у не вигідному становищі порівняно з тими, хто намагається зекономити за рахунок порушень.

Захист від недобросовісних виробників реалізується через механізми перевірки відповідності. Лабораторні випробування, контроль маркування та перевірка декларацій дозволяють виявити продукцію, яка не відповідає вимогам або вводить споживача в оману. Такі товари можуть бути вилучені з ринку, а виробники — притягнуті до відповідальності. Це не лише захищає споживачів від небезпечних виробів, але й запобігає недобросовісній конкуренції, коли хтось намагається отримати прибуток за рахунок порушення правил.

Ринковий нагляд також сприяє формуванню довіри до українських виробників. Коли споживачі бачать, що продукція контролюється і відповідає

стандартам, вони охочіше купують вітчизняні товари. Це стимулює розвиток легального бізнесу та підвищує його конкурентоспроможність на міжнародному рівні.

Ринковий нагляд виконує подвійну функцію: він захищає права споживачів від небезпечної та недобросовісної продукції і водночас підтримує чесну конкуренцію, створюючи умови для розвитку якісного та відповідального виробництва у сфері легкої промисловості.

Інтеграція у європейський ринок та формування довіри до українських виробників у сфері легкої промисловості безпосередньо пов'язана із захистом прав споживачів і роботою системи ринкового нагляду.

Гармонізація українських стандартів із європейськими (ISO, EN, директиви ЄС) означає, що продукція, яка виробляється в Україні, повинна відповідати тим самим вимогам, що й товари на ринку ЄС. Це стосується безпечності матеріалів, екологічності виробництва, гігієнічних характеристик та достовірності маркування. Для споживачів це створює відчуття захищеності: купуючи український одяг чи взуття, вони отримують гарантію, що продукція відповідає суворим європейським нормам.

У сфері легкої промисловості це проявляється дуже конкретно. Наприклад, текстильні вироби повинні проходити перевірку на вміст токсичних барвників, формальдегіду чи азосполук, які заборонені в ЄС. Взуття має відповідати гігієнічним вимогам — забезпечувати повітропроникність, вологообмін та анатомічну безпечність. Дитячий одяг і взуття контролюються особливо ретельно, адже права дітей на безпечні товари є пріоритетними.

Ринковий нагляд у цьому процесі виконує роль гаранта: він перевіряє продукцію на відповідність європейським нормам, контролює маркування та декларації відповідності, проводить лабораторні випробування. Це не лише захищає споживачів від небезпечних товарів, але й формує довіру до українських виробників, адже їхня продукція стає конкурентною на міжнародному рівні.

Для бізнесу інтеграція у європейський ринок означає можливість експортувати товари без додаткових бар'єрів, а для споживачів — доступ до

якісної продукції, яка відповідає найвищим стандартам безпеки. Таким чином, ринковий нагляд одночасно виконує дві функції: він захищає права споживачів і створює умови для розвитку української легкої промисловості у глобальному економічному просторі.

Лекція 8

ВПЛИВ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ НА СИСТЕМУ РИНКОВОГО НАГЛЯДУ

1. Міжнародні стандарти як основа ринкового нагляду у легкій промисловості
2. Досвід Європейського Союзу у регулюванні ринку текстильної продукції
3. Вимоги до експорту продукції легкої промисловості в контексті ринкового нагляду

Міжнародні стандарти (ISO, EN), директиви ЄС мають вирішальний вплив на систему ринкового нагляду, адже вони визначають єдині правила безпеки та якості продукції, які діють у глобальному масштабі. Для України їх гармонізація означає не лише підвищення рівня захисту прав споживачів, але й створення умов для інтеграції у європейський ринок. У сфері легкої промисловості це особливо важливо, оскільки продукція — одяг, взуття, текстильні вироби — є товарами масового споживання, що безпосередньо впливають на здоров'я та комфорт людей. Ринковий нагляд, спираючись на міжнародні стандарти, забезпечує прозорість, довіру та конкурентоспроможність українських виробників.

1. Міжнародні стандарти як основа ринкового нагляду у легкій промисловості

Міжнародні стандарти відіграють ключову роль у ринковому нагляді за продукцією легкої промисловості, оскільки вони сприяють гармонізації вимог до якості та безпеки товарів. В Україні процес адаптації до європейських стандартів ринкового нагляду триває, що дозволяє посилити контроль за продукцією, включаючи онлайн-торгівлю. Зміни в законодавстві спрямовані на забезпечення відповідності товарів міжнародним нормам, що сприяє чесній конкуренції та захисту прав споживачів. Наприклад, нові вимоги передбачають наявність уповноважених представників для певних категорій продукції, таких як електрообладнання та засоби захисту. Крім того, удосконалюється механізм взаємодії між митницею та органами ринкового нагляду, що дозволяє швидше реагувати на ризики.

Стандарти ISO охоплюють широкий спектр аспектів: від менеджменту якості (ISO 9001), екологічного менеджменту (ISO 14001) до безпеки праці (ISO 45001). У легкій промисловості особливо важливими є ISO 9001:2015 «Системи управління якістю. Вимоги», який забезпечує системний підхід до контролю якості; ISO 14001:2015 «Системи екологічного управління. Вимоги та настанови щодо застосовування», що регулює екологічні аспекти виробництва; ISO 20471:2013 «Одяг підвищеної видимості. Методи випробування та вимоги», який використовується для спецодягу; ISO/IEC 17025:2017 «Загальні вимоги до компетентності випробувальних та калібрувальних лабораторій», що стосується акредитації лабораторій для контролю текстильної продукції.

ОЕКО-TEX Standard 100 стосується тестування текстильних виробів на вміст шкідливих речовин, забороняє або обмежує присутність формальдегіду, важких металів, пестицидів, фталатів тощо. Цей стандарт сприяє високій безпеці продукції з точки зору споживача, а регулярні аудити компаній гарантують відповідальне використання хімічних речовин.

GOTS (Global Organic Textile Standard) стосується виробництва органічного текстилю — від вирощування бавовни до кінцевого продукту,

вимагає екологічного та соціально відповідального виробництва. Він забезпечує прозорість і простежуваність ланцюга постачання, що дозволяє споживачам обирати гарантовано органічні продукти.

WRAP (Worldwide Responsible Accredited Production) стосується соціальної відповідальності та етичного виробництва, контролює умови праці, дотримання прав людини, заборону дитячої праці. Це найбільша незалежна програма сертифікації для швейних виробів, одягу та текстилю.

Ці міжнародні стандарти допомагають здійснювати ринковий нагляд за продукцією легкої промисловості шляхом встановлення єдиних вимог. Продукція, що має сертифікати OEKO-TEX, GOTS або ISO, вже пройшла перевірку на відповідність ключовим вимогам, що пришвидшує перевірки, знижує потребу у дорогих випробуваннях і дозволяє зосередитись на ризиковій продукції. Завдяки надійній системі тестування та лабораторним методам випробувань наглядові органи можуть виявляти фальсифікації та перевіряти небезпечні матеріали.

Визнання міжнародних стандартів полегшує митний нагляд, міждержавний обмін інформацією та контроль за дотриманням етичних і екологічних норм. Впровадження таких стандартів сприяє прозорості та простежуваності, дозволяє класифікувати продукцію за ступенем ризику та робить ринковий нагляд більш ефективним, системним і прозорим. Це забезпечує захист споживачів, стимулює відповідальне виробництво і підтримує якість продукції легкої промисловості, сприяючи сталому розвитку та інтеграції України у світовий ринок.

Стандарти дозволяють органам нагляду класифікувати продукцію за ступенем ризику. Наприклад: продукція без сертифікатів → вища імовірність порушень → пріоритет у перевірках.

Отже, міжнародні стандарти — це інструмент, який робить ринковий нагляд більш ефективним, системним і прозорим, дозволяючи захищати споживачів, стимулювати відповідальне виробництво і підтримувати якість продукції.

Ці стандарти разом створюють структуровану, об'єктивну і прозору систему контролю продукції легкої промисловості, сприяючи якості, безпеці та сталому розвитку.

2. Досвід Європейського Союзу у регулюванні ринку текстильної продукції

Європейський Союз має одну з найрозвинутіших систем регулювання ринку текстильних виробів, яка базується на комплексному підході до безпеки продукції, екологічної сталості, прав споживачів та добросовісної конкуренції. Ця система включає як законодавчі акти, так і стратегічні ініціативи.

Одним з ключових нормативних документів є Регламент REACH (Regulation (EC) No 1907/2006), який контролює обіг хімічних речовин у продукції, зокрема у текстильній галузі. Завдяки цьому документу у ЄС заборонено або обмежено використання небезпечних хімікатів — таких як азобарвники, фталати, важкі метали тощо. REACH зобов'язує виробників декларувати хімічний склад текстильної продукції, що забезпечує прозорість для споживачів та полегшує роботу органів ринкового нагляду, які отримують чіткі критерії для перевірок.

Ще одним важливим нормативним актом є Регламент (EU) No 1007/2011 щодо маркування текстильних виробів, який вимагає чіткого зазначення складу волокон, процентного співвідношення та інструкцій з догляду. Це дозволяє споживачам приймати поінформовані рішення, а органам контролю — перевіряти відповідність заявленої інформації фактичним характеристикам товару.

У сфері нагляду за безпечністю продукції важливу роль відіграє Регламент (EU) 2019/1020, який встановлює правила функціонування системи ринкового нагляду. Він передбачає координацію між національними органами країн-членів ЄС, використання системи RAPEX для оперативного обміну інформацією про небезпечні товари, а також надає механізми для вилучення небезпечної продукції з обігу.

У контексті сучасних викликів особливу увагу приділяють сталому розвитку. У 2022 році Європейська Комісія ухвалила Стратегію ЄС щодо сталого та циркулярного текстилю (EU Strategy for Sustainable and Circular Textiles). Вона передбачає, що текстильна продукція на ринку ЄС має бути довговічною, придатною для переробки, виготовленою без токсичних речовин та з дотриманням соціальних і екологічних стандартів. Такий підхід змінює фокус нагляду — від контролю кінцевої продукції до оцінки всього життєвого циклу товару.

Варто також згадати екологічне маркування EU Ecolabel, яке присвоюється товарам, що відповідають підвищеним екологічним критеріям. Це маркування допомагає не лише споживачам орієнтуватися у виборі екологічної продукції, а й полегшує контроль за дотриманням екологічних стандартів при виробництві та реалізації товарів.

На завершення, ЄС активно працює над впровадженням цифрових паспортів продукції, які міститимуть інформацію про походження, склад, виробничі процеси та можливість повторного використання або утилізації. Це забезпечить повну прозорість ланцюга постачання та посилить контроль як на внутрішньому ринку, так і на етапі імпорту.

Отже, досвід ЄС демонструє інтегрований підхід до регулювання текстильного сектору — поєднання юридичних норм, екологічних вимог та цифрових інструментів. Це дозволяє ефективно захищати споживачів, підтримувати інновації та відповідальне виробництво, а також забезпечувати стабільність і безпечність продукції на ринку.

3. Вимоги до експорту продукції легкої промисловості в контексті ринкового нагляду

У сучасних умовах глобалізації експорт продукції легкої промисловості потребує не лише високої якості товарів, а й повної відповідності вимогам країн-імпортерів. Центральним елементом цього процесу є дотримання стандартів і правил, які контролюються органами ринкового нагляду як на національному,

так і на міжнародному рівні. Ринковий нагляд — це комплекс заходів, спрямованих на забезпечення безпечності, якості та відповідності продукції встановленим нормам. У випадку з легкою промисловістю це особливо актуально, оскільки товари безпосередньо контактують зі шкірою людини і широко використовуються в повсякденному житті.

Однією з ключових вимог до експортної продукції є відповідність технічним регламентам країни-імпортера. Наприклад, у Європейському Союзі діє суворая система контролю, заснована на Регламенті (EU) 2019/1020, яка дозволяє виявляти небезпечну або несертифіковану продукцію ще до її потрапляння на ринок. Особливо пильну увагу приділяють дитячому одягу, захисному спецодягу, текстильним матеріалам, що можуть містити шкідливі хімічні речовини. У США аналогічну функцію виконує Комісія з безпеки споживчих товарів (CPSC), яка має право вилучати небезпечну продукцію з обігу та накладати штрафи на порушників. Таким чином, виробники, які експортують свою продукцію, мають заздалегідь вивчити вимоги регіону-імпортера і забезпечити повну відповідність до них.

Важливою частиною системи ринкового нагляду є сертифікація. Продукція, що має міжнародно визнані сертифікати, такі як OEKO-TEX, GOTS, ISO 9001 або WRAP, автоматично отримує більший ступінь довіри з боку імпортера та споживача. Такі сертифікати свідчать про те, що продукція відповідає міжнародним стандартам безпеки, якості та етичного виробництва. Для органів ринкового нагляду це означає, що менше ресурсів потрібно витрачати на перевірку такої продукції, що, своєю чергою, спрощує логістику і зменшує ризики затримок на митниці.

Ще одним ключовим елементом є правильне маркування продукції. Це стосується не лише інформування споживача, а й дотримання вимог ринкового нагляду. Наприклад, у країнах ЄС обов'язковим є зазначення складу тканини у відсотках, надання інструкції з догляду за одягом (бажано у вигляді піктограм згідно з ISO 3758), вказання країни походження, а також відповідність мовним вимогам країни реалізації (у Франції — французька, у Канаді — англійська та

французька). Відсутність або неправильне маркування є однією з найпоширеніших причин санкцій з боку наглядових органів, включаючи відкликання товару з полиць або його вилучення на митниці.

Окремої уваги заслуговує питання простеження походження продукції. Багато країн, особливо у Європейському Союзі, зобов'язують виробників або імпортерів забезпечити можливість відстеження кожного етапу виробничого ланцюга — від сировини до готового виробу. Ця вимога стає все більш актуальною в умовах цифровізації торгівлі та впровадження концепції цифрових паспортів товару. У разі виявлення порушень, органи ринкового нагляду мають повноваження вимагати відкликання продукції, накладати штрафи, блокувати подальше ввезення або ініціювати кримінальне провадження.

Сьогодні одним із головних трендів у ринковому нагляді є перевірка дотримання принципів сталого розвитку. Це включає екологічну безпечність продукції (відмова від токсичних барвників, зменшення викидів), використання органічної сировини (сертифікація GOTS), соціальну відповідальність (відсутність дитячої чи примусової праці) та етичні умови праці. В ЄС, наприклад, це відображено в Стратегії для сталого і циркулярного текстилю (2022), яка окреслює вимоги до виробників, що хочуть залишатися на європейському ринку.

Таким чином, вимоги до експорту продукції легкої промисловості в контексті ринкового нагляду — це не лише перелік технічних і документальних норм, а ціла система контролю якості, безпеки, прозорості та відповідальності. Виробники, що прагнуть вийти на міжнародні ринки, повинні не лише виробляти якісну продукцію, а й бути готовими довести її відповідність найвищим стандартам через прозору документацію, правильне маркування, екологічну сертифікацію та готовність до перевірок з боку контролюючих органів країн-імпортерів.

Лекція 9

ЦИФРОВІЗАЦІЯ РИНКОВОГО НАГЛЯДУ

1. Вимоги до експорту продукції легкої промисловості в контексті ринкового нагляду
2. Автоматизований моніторинг продукції та блокчейн у сертифікації.
3. Перспективи розвитку цифрового контролю

1. Використання баз даних та онлайн-систем для контролю якості

Використання баз даних та онлайн-систем у системі державного ринкового нагляду для продукції легкої промисловості значно підвищує ефективність контролю якості, забезпечуючи прозорість регуляторних процедур та оптимізацію процесів перевірки. Легка промисловість охоплює широкий спектр продукції, включаючи текстиль, одяг, взуття та аксесуари, що потребує ретельного моніторингу відповідності до стандартів безпечності, екологічності та якості.

Основні напрями використання цифрових технологій у контролі якості:

- Централізовані бази даних про сертифікацію та відповідність стандартам – містять інформацію про продукцію, яка проходить перевірку, включаючи лабораторні дослідження фізико-механічних показників тканин, стійкості фарбування та рівень токсичності компонентів.
- Електронні реєстри перевірок продукції – онлайн-системи, що фіксують результати перевірок, звіти про невідповідності та заходи регулювання, полегшуючи доступ контролюючих органів до даних.
- Системи ризик-орієнтованого моніторингу – штучний інтелект та алгоритми машинного навчання аналізують тенденції та визначають потенційні ризики на ринку, наприклад, виявлення продукції, що містить небезпечні хімічні речовини або має низьку зносостійкість.
- Цифрові паспорти товарів – містять розширену інформацію про походження матеріалів, методи виробництва, сертифікацію екологічності та

відповідність вимогам, що дозволяє відстежувати якість продукції на всіх етапах виробничого процесу.

- Електронні платформи для взаємодії виробників, імпортерів та регуляторних органів – спрощують комунікацію, забезпечуючи доступ до актуальних нормативних вимог, списку дозволених та заборонених матеріалів, а також процедур оцінки відповідності.

- Глобальні системи маркування та блокчейн-рішення – використовуються для гарантування прозорості постачання продукції легкої промисловості, унеможливаючи фальсифікацію товарів та сприяючи дотриманню стандартів сталого виробництва.

- Автоматизовані системи аналізу скарг споживачів – платформи для збору відгуків про якість продукції, що дозволяє оперативно виявляти проблемні категорії товарів та реагувати на невідповідності.

Застосування цифрових технологій у ринковому нагляді дозволяє значно скоротити кількість порушень та підвищити рівень довіри до продукції легкої промисловості. Це сприяє створенню безпечного ринкового середовища, в якому виробники, регуляторні органи та споживачі мають доступ до надійної інформації про якість продукції.

2. Автоматизований моніторинг продукції та блокчейн у сертифікації

Автоматизований моніторинг продукції у системі ринкового нагляду — це інноваційний механізм, який значно підвищує ефективність контролю за дотриманням вимог безпеки та якості продукції на споживчому ринку. Така система передбачає використання сучасних цифрових технологій, зокрема:

Інтеграцію з базами даних та реєстрами в системі ринкового нагляду за продукцією легкої промисловості забезпечує підвищення прозорості, ефективності контролю та відповідності продукції міжнародним стандартам. Вона дозволяє автоматизувати процеси перевірки, моніторингу та аналізу даних, що сприяє швидкому виявленню порушень та підвищенню рівня безпеки товарів.

Завдяки централізованому управлінню даними створюється єдина платформа для доступу інформації про походження продукції, сертифікацію та відповідність нормативним вимогам. Автоматизований обмін інформацією через API та інші технології дозволяє синхронізувати дані між державними реєстрами, лабораторіями та органами ринкового нагляду, що значно скорочує час перевірки та підвищує точність аналізу.

Впровадження цифрових паспортів продукції забезпечує простежуваність товарів, гарантує достовірність інформації та запобігає фальсифікації. Це особливо важливо для легкої промисловості, де контроль якості матеріалів та відповідність екологічним нормам відіграють ключову роль.

Аналітика та прогнозування на основі машинного навчання дозволяють оцінювати ринкові тенденції, виявляти ризики та оптимізувати процеси контролю. Такі алгоритми можуть аналізувати історичні дані, визначати закономірності та передбачати потенційні проблеми, що сприяє більш ефективному регулюванню ринку.

В Україні активно розглядаються ініціативи щодо удосконалення ринкового нагляду, включаючи гармонізацію з вимогами ЄС.

Застосування штучного інтелекту та алгоритмів машинного навчання в системі ринкового нагляду за продукцією легкої промисловості дає значні переваги у підвищенні ефективності контролю, автоматизації процесів та прогнозуванні ризиків. ШІ дозволяє аналізувати великі обсяги даних про виробництво, сертифікацію та продаж продукції, що сприяє виявленню закономірностей та потенційних порушень. Завдяки автоматизованому моніторингу можна швидко ідентифікувати невідповідності стандартам, аналізуючи сертифікаційні дані, лабораторні результати та відгуки споживачів.

Моделі машинного навчання здатні прогнозувати можливі проблеми, такі як порушення екологічних норм, використання неякісних матеріалів або ризики фальсифікації. Це дозволяє регуляторним органам оперативно реагувати на потенційні загрози та покращувати стандарти виробництва. Крім того, інтеграція ШІ з цифровими реєстрами та блокчейн-технологіями забезпечує прозорість та

простежуваність товарів, що підвищує довіру споживачів і сприяє розвитку екологічно відповідального підходу у легкій промисловості.

Додатково, штучний інтелект може бути використаний для автоматичного аналізу ринкових тенденцій, що допомагає виробникам адаптувати свої стратегії відповідно до змін попиту та регуляторних вимог. Це сприяє підвищенню конкурентоспроможності галузі та її інтеграції у міжнародні торговельні процеси.

Постійний онлайн-моніторинг ринку в системі ринкового нагляду забезпечує оперативне виявлення порушень, підвищення рівня безпеки продукції та ефективне реагування на зміни ринкових умов. Він дозволяє органам нагляду швидко аналізувати відповідність товарів встановленим стандартам, виявляти потенційні ризики та запобігати розповсюдженню небезпечної продукції.

Завдяки інтеграції з цифровими реєстрами та базами даних, моніторинг сприяє автоматизованому збору інформації про сертифікацію, походження та технічні характеристики товарів. Це особливо важливо для продукції легкої промисловості, де контроль якості та відповідність екологічним нормам відіграють ключову роль.

Крім того, онлайн-моніторинг дозволяє швидко реагувати на зміни в законодавстві та адаптувати механізми контролю відповідно до міжнародних стандартів. В Україні активно розглядаються ініціативи щодо удосконалення ринкового нагляду, включаючи гармонізацію з вимогами ЄС.

Зменшення навантаження на інспекторів у системі ринкового нагляду за продукцією легкої промисловості сприяє підвищенню ефективності перевірок, оптимізації ресурсів та зменшенню адміністративного тиску на бізнес. Одним із ключових напрямів удосконалення є впровадження ризик-орієнтованого підходу, що дозволяє зосередити увагу на високо ризикових підприємствах, скорочуючи кількість перевірок для добросовісних виробників.

Цифровізація процесів, зокрема використання електронних реєстрів та автоматизованих систем моніторингу, дозволяє інспекторам швидко отримувати

необхідну інформацію про продукцію, її сертифікацію та відповідність стандартам. Це значно скорочує час на проведення перевірок та мінімізує потребу у фізичних інспекціях.

Крім того, впровадження превентивного підходу до контролю, коли підприємства можуть добровільно проходити аудит без ризику санкцій, сприяє підвищенню рівня відповідності продукції нормативним вимогам та зменшенню потреби у частих перевірках.

Законодавчі ініціативи, спрямовані на гармонізацію ринкового нагляду з вимогами ЄС, також передбачають розширення можливостей органів контролю, включаючи негласний відбір зразків продукції та їх експертизу для виявлення невідповідностей.

Використання цифрових технологій у системі ринкового нагляду за продукцією легкої промисловості значно покращує прозорість взаємодії між виробниками, регуляторними органами та споживачами. Це досягається завдяки впровадженню цифрових реєстрів, автоматизованих систем моніторингу та технологій блокчейн, які забезпечують простежуваність продукції на всіх етапах її життєвого циклу.

Цифрові платформи дозволяють швидко обмінюватися інформацією про сертифікацію, походження матеріалів та відповідність продукції екологічним стандартам. Це сприяє зменшенню бюрократичних процедур, підвищенню ефективності перевірок та зниженню ризику фальсифікації товарів. Крім того, використання штучного інтелекту та аналітичних алгоритмів допомагає виявляти потенційні порушення та прогнозувати ризики, що робить систему ринкового нагляду більш гнучкою та адаптивною до змін ринку.

Європейські ініціативи, такі як Акт про цифрові послуги (DSA) та Акт про цифрові ринки (DMA), спрямовані на регулювання цифрового простору та забезпечення рівних умов для всіх учасників ринку. В Україні також активно розглядаються механізми гармонізації ринкового нагляду з міжнародними стандартами, що сприяє підвищенню довіри до продукції та зміцненню позицій на глобальному ринку.

У підсумку, впровадження автоматизованого моніторингу не лише підвищує рівень захисту прав споживачів, а й стимулює виробників до постійного вдосконалення своєї продукції відповідно до європейських та міжнародних стандартів.

3. Перспективи розвитку цифрового контролю

Перспективи розвитку цифрового контролю в системі ринкового нагляду за продукцією легкої промисловості в Україні пов'язані з впровадженням інноваційних технологій та гармонізацією національного законодавства з європейськими стандартами. Верховна Рада України вже ухвалила низку законопроектів, які спрямовані на удосконалення механізмів ринкового нагляду та акредитаційної системи, що є важливим кроком до укладання Угоди про оцінку відповідності та прийнятність промислових товарів (АСАА), відомої як «промисловий безвіз». Глобальні ініціативи, такі як розробка національних стратегій ринкового нагляду, спрямовані на гармонізацію підходів до контролю продукції та інтеграцію цифрових технологій у регуляторні процеси. Це сприяє підвищенню прозорості, зменшенню бюрократичного навантаження та покращенню ефективності перевірок.

Одним із ключових напрямів цифрового контролю є моніторинг продукції, що реалізується онлайн. Це дозволяє органам ринкового нагляду швидко перевіряти відповідність товарів технічним регламентам, безпековим стандартам та екологічним нормам. Впровадження автоматизованих систем аналізу, включаючи штучний інтелект і алгоритми машинного навчання, дозволяє ефективно обробляти великі масиви даних, прогнозувати ризики, ідентифікувати порушення та оперативно реагувати на проблемні продукти. Одним із ключових напрямів є моніторинг онлайн-торгівлі, що дозволяє регуляторним органам контролювати продукцію, яка реалізується через інтернет. Наприклад, Європейський Союз запроваджує механізми перевірки товарів, що продаються онлайн, щоб гарантувати їхню відповідність стандартам безпеки та якості.

Цифрові технології також сприяють розширенню повноважень органів ринкового нагляду. Законодавчі ініціативи передбачають можливість безкоштовного відбору зразків продукції для експертизи, а також посилення контролю за імпортом товарів. Це допоможе запобігати ввезенню продукції, що не відповідає міжнародним стандартам, і забезпечить вищий рівень захисту споживачів.

Інтеграція цифрових платформ, таких як електронні реєстри сертифікації, системи простежуваності продукції на основі блокчейн та автоматизовані механізми аналізу даних, дозволить створити ефективну екосистему ринкового нагляду. Використання штучного інтелекту для моніторингу ринку значно зменшить навантаження на інспекторів, а ризик-орієнтований підхід допоможе сфокусувати перевірки на високоризикових продуктах.

У перспективі цифровий контроль у системі ринкового нагляду стане одним із ключових механізмів захисту внутрішнього ринку, сприятиме створенню прозорої системи регулювання та підвищить довіру до української продукції на міжнародному рівні.

Лекція 10

МОНІТОРИНГ, АУДИТ ТА ЗВІТНІСТЬ У СФЕРІ РИНКОВОГО НАГЛЯДУ

1. Моніторинг у сфері ринкового нагляду, показники ефективності
2. Аудит систем ринкового нагляду
3. Звітність у системі ринкового нагляду

1. Моніторинг у сфері ринкового нагляду, показники ефективності

Моніторинг у сфері ринкового нагляду — це систематичний процес спостереження за дотриманням вимог до безпеки продукції на ринку, який дозволяє своєчасно виявляти ризики та запобігати поширенню небезпечних товарів. Його головна мета полягає у забезпеченні захисту прав споживачів, адже

саме завдяки постійному контролю можна гарантувати, що продукція відповідає встановленим технічним регламентам і стандартам.

Основними завданнями моніторингу є виявлення потенційно небезпечної продукції, аналіз динаміки порушень та ризиків, а також формування ризик-орієнтованого підходу до перевірок. Це означає, що органи ринкового нагляду зосереджують увагу на тих категоріях товарів, які становлять найбільшу небезпеку для споживачів, наприклад дитячий одяг, взуття чи текстильні вироби з високим ризиком використання токсичних речовин.

Інструментами моніторингу виступають планові та позапланові перевірки, аналіз скарг споживачів, використання міжнародних баз даних, таких як Safety Gate (RAPEX), а також спостереження за змінами в асортименті продукції. Це дозволяє органам нагляду отримувати комплексну картину стану ринку та оперативно реагувати на нові виклики.

У сфері легкої промисловості моніторинг полягає у систематичному вивченні безпеки та відповідності текстильної продукції — одягу, взуття, білизни, дитячих товарів — до технічних регламентів. Прикладами ризиків є вміст небезпечних хімічних речовин, таких як формальдегід чи азобарвники, відсутність належного маркування із зазначенням складу, інструкцій та країни походження, а також невідповідність дитячого одягу стандартам безпеки, наприклад наявність зашморгів чи дрібних деталей, що можуть становити небезпеку.

Для виявлення таких ризиків застосовуються вибіркові перевірки магазинів, складів і ринків, лабораторні дослідження зразків продукції, аналіз скарг споживачів, які можуть сигналізувати про проблеми (наприклад, свербіж чи висипи після використання нового одягу), а також збір інформації через міжнародні системи RAPEX / Safety Gate, що дозволяє враховувати досвід інших країн ЄС.

Таким чином, моніторинг у сфері ринкового нагляду є комплексним процесом, який поєднує аналіз ризиків, перевірку продукції та взаємодію з міжнародними системами. Він забезпечує ефективний захист прав споживачів,

підвищує прозорість ринку та сприяє розвитку добросовісної конкуренції у легкій промисловості.

Показники ефективності ринкового нагляду у сфері легкої промисловості впливають на якість продукції, ринкову стабільність, економічну конкурентоспроможність та споживчий захист. Вони відіграють ключову роль у формуванні прозорого регуляторного середовища, забезпеченні дотримання міжнародних стандартів та підвищенні відповідальності виробників.

Вони охоплюють три основні напрямки: регуляторні, економічні та виробничі показники, які визначають рівень стабільності галузі та її конкурентоспроможність.

Регуляторні показники оцінюють ефективність механізмів нагляду та масштаби перевірок продукції. Сюди входить кількість перевірених підприємств, що демонструє рівень охоплення ринковим наглядом і допомагає оцінити ефективність контролю. Важливим аспектом є частка продукції, що не відповідає стандартам, адже вона вказує на якість існуючих механізмів перевірки та необхідність їх удосконалення. Крім того, кількість вилучених товарів з ринку слугує показником рівня захисту споживачів від небезпечної або неякісної продукції, що може мати негативний вплив на здоров'я або довкілля.

Економічні показники визначають вплив ринкового нагляду на фінансову стабільність підприємств та розширення їхніх можливостей. Відповідність міжнародним стандартам сприяє розширенню експортного потенціалу, адже сертифіковані товари мають значно більші шанси на вихід на міжнародні ринки. Іншим важливим фактором є рівень інвестицій у сертифікацію, що вказує на готовність компаній до впровадження регуляторних вимог і їхню стратегічну орієнтацію на відповідність стандартам. Невідповідність продукції встановленим нормам може призводити до фінансових втрат, включаючи штрафи та вилучення товарів з ринку, що негативно впливає на конкурентоспроможність підприємств.

Виробничі показники ринкового нагляду включають оцінку технологічного розвитку галузі та рівня її екологічної відповідальності. Частка

сертифікованої продукції визначає рівень відповідності міжнародним нормам, що є ключовим фактором при виході на глобальні ринки. Впровадження екологічних стандартів, таких як GOTS та OEKO-TEX, сприяє підвищенню відповідальності виробників щодо впливу їхньої продукції на довкілля. Одним із сучасних трендів є автоматизація контролю, що дозволяє забезпечити високу точність перевірки продукції та мінімізувати людський фактор у процесі оцінки відповідності.

За результатами аналізу секторального ринку легкої промисловості можна зробити висновок, що підприємства активно адаптуються до змін у регуляторній політиці, що позитивно впливає на підвищення ефективності ринкового нагляду. Впровадження нових механізмів контролю, посилення сертифікаційних вимог та інтеграція екологічних стандартів сприяють підвищенню конкурентоспроможності галузі та стабільності ринку. Це дозволяє формувати більш прозоре середовище для розвитку українських виробників та забезпечує споживачам доступ до якісної продукції, що відповідає міжнародним нормам.

2. Аудит систем ринкового нагляду

Аудит — це інструмент перевірки якості роботи самих органів нагляду. Аудит систем ринкового нагляду є важливим інструментом оцінки ефективності механізмів контролю якості продукції та відповідності регуляторним вимогам. В Україні цей процес здійснюється відповідно до законодавства про державний ринковий нагляд, яке базується на принципах Європейського Союзу. Основна мета аудиту – перевірка відповідності продукції технічним регламентам, оцінка ефективності наглядових органів та виявлення можливих порушень у сфері контролю товарів.

Європейський досвід у цій сфері показує, що аудит систем ринкового нагляду включає аналіз виконання регламентів, таких як Регламент (ЄС) 765/2008, який встановлює загальні принципи ринкового нагляду, та Рішення ЄС 768/2008, що визначає процедури оцінки відповідності продукції. В Україні аналогічні механізми реалізуються через Закон України “Про державний

ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції”, який регулює порядок перевірки товарів та встановлює вимоги до їхньої безпеки.

Аудит систем ринкового нагляду також включає оцінку ефективності роботи наглядових органів, таких як Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах електронних комунікацій. Крім того, аналізується виконання секторальних планів державного ринкового нагляду, що дозволяє оцінити рівень відповідності продукції встановленим нормам.

Завдання аудиту у сфері ринкового нагляду за продукцією легкої промисловості полягають у перевірці того, наскільки ефективно органи контролю виконують свої функції та чи забезпечується належний захист прав споживачів. Аудит має встановити, чи проводяться перевірки продукції вчасно та відповідно до затверджених планів, адже своєчасність контролю є запорукою недопущення небезпечних товарів на ринок. Важливим аспектом є також правильність обраних методів перевірки: наприклад, чи застосовуються хімічні аналізи тканин для виявлення токсичних речовин, чи використовуються сучасні лабораторні методики для підтвердження безпеки продукції.

Окрему увагу аудит приділяє тому, як органи ринкового нагляду реагують на скарги споживачів. Ефективність роботи вимірюється здатністю швидко та результативно розглядати звернення громадян, які повідомляють про небезпечні товари чи порушення правил маркування. Важливим завданням є також перевірка правильності документування виявлених порушень та застосування відповідних санкцій. Це означає, що кожне порушення має бути чітко зафіксоване, а заходи впливу — адекватні та законні, щоб забезпечити прозорість і справедливість у системі ринкового нагляду.

Аудит систем ринкового нагляду проводиться для оцінки ефективності механізмів контролю якості продукції, відповідності регуляторним вимогам та захисту споживачів. Він включає кілька ключових етапів, які забезпечують комплексний аналіз роботи наглядових органів та підприємств.

1. Підготовка до аудиту

На першому етапі визначаються мета та обсяг аудиту, а також критерії оцінки відповідності продукції встановленим стандартам. Важливим аспектом є аналіз законодавчих вимог, таких як Закон України “Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції”, що регулює порядок перевірки товарів. Також враховуються міжнародні нормативні акти, зокрема Регламент (ЄС) 765/2008, який встановлює загальні принципи ринкового нагляду.

2. Проведення перевірок

Аудит включає планові та позапланові перевірки підприємств, що займаються виробництвом та розповсюдженням продукції. Основні методи перевірки:

- Аналіз документації – перевірка сертифікатів відповідності, технічних регламентів та звітів про якість продукції.
- Відбір зразків – тестування продукції на відповідність екологічним та безпековим нормам.
- Оцінка виробничих процесів – перевірка технологічних ліній, умов праці та використання сертифікованих матеріалів.

3. Аналіз результатів

Після проведення перевірок аудитори оцінюють рівень відповідності продукції стандартам, виявляють можливі порушення та визначають необхідні коригувальні заходи. Наприклад, якщо продукція не відповідає вимогам OEKO-TEX або GOTS, підприємство може отримати рекомендації щодо зміни технологічних процесів або використання екологічно чистих матеріалів.

4. Коригувальні заходи

За результатами аудиту можуть бути запропоновані заходи щодо усунення недоліків, включаючи:

- Модернізацію виробництва – впровадження нових технологій для відповідності стандартам.
- Посилення контролю якості – розширення внутрішніх механізмів перевірки продукції.

- Навчання персоналу – підвищення кваліфікації працівників щодо вимог сертифікації.

5. Моніторинг виконання рекомендацій

Після завершення аудиту проводиться моніторинг виконання коригувальних заходів, що дозволяє оцінити ефективність змін та запобігти повторним порушенням. Органи ринкового нагляду можуть здійснювати додаткові перевірки, щоб переконатися у відповідності

За результатами аудиту можуть бути запропоновані коригувальні заходи, спрямовані на підвищення ефективності контролю, усунення недоліків у системі нагляду та вдосконалення механізмів перевірки продукції.

3. Звітність у системі ринкового нагляду

Звітність у системі ринкового нагляду є важливим інструментом забезпечення прозорості, ефективності та підзвітності діяльності контролюючих органів. Вона дозволяє узагальнити результати перевірок, оцінити рівень дотримання вимог до безпечності продукції та визначити тенденції розвитку ринку. Завдяки звітності формується об'єктивна картина щодо стану виконання законодавчих норм, що дає можливість своєчасно реагувати на порушення та вдосконалювати механізми нагляду.

Зміст звітності включає дані про кількість проведених планових і позапланових перевірок, результати лабораторних досліджень, кількість виявлених порушень та застосовані санкції. Окремо відображаються показники щодо вилучення небезпечної продукції з обігу, аналіз скарг споживачів та інформація про взаємодію з міжнародними системами, такими як Safety Gate (RAPEX). Це дозволяє не лише оцінити ефективність роботи органів ринкового нагляду, але й визначити пріоритетні напрями для подальшого контролю.

У сфері легкої промисловості звітність має особливе значення, адже продукція — одяг, взуття, текстильні вироби — є товарами масового споживання. У звітах відображаються випадки виявлення небезпечних хімічних речовин у тканинах, порушення вимог до маркування, невідповідність дитячого

одягу стандартам безпеки. Це дає змогу не лише інформувати суспільство про реальні ризики, але й формувати довіру до системи контролю та стимулювати виробників дотримуватися міжнародних стандартів.

Публічний звіт — це офіційний документ, що узагальнює результати діяльності органу ринкового нагляду за певний період (зазвичай рік) і доступний для широкої громадськості, бізнесу та міжнародних партнерів.

Публічні звіти органів ринкового нагляду — це офіційні документи, що узагальнюють результати діяльності державних органів з контролю за відповідністю продукції встановленим вимогам. У контексті продукції легкої промисловості такі звіти є важливим джерелом інформації про безпеку, якість і дотримання технічних регламентів текстильних товарів, одягу, взуття, дитячих виробів тощо. Основною метою публічної звітності є забезпечення прозорості, підзвітності органів нагляду перед громадянами, бізнесом і міжнародними партнерами, а також підвищення довіри до системи захисту споживача.

В Україні основну роль у підготовці таких звітів відіграє Держпродспоживслужба, яка контролює продукцію легкої промисловості як на внутрішньому ринку, так і на етапі імпорту. Крім неї, звіти можуть готувати й інші органи, залежно від конкретного типу продукції (наприклад, митниця, ДСНС тощо). Звіти подаються до Кабінету Міністрів України, Верховної Ради, оприлюднюються на офіційних сайтах і можуть надсилатися до Європейської Комісії в рамках міжнародної співпраці.

У змісті публічного звіту містяться такі ключові блоки: статистичні дані щодо кількості перевірених підприємств, суб'єктів господарювання, одиниць продукції; частка порушень серед продукції легкої промисловості; типові невідповідності (відсутність маркування, перевищення допустимих норм шкідливих речовин, невідповідність конструкції дитячого одягу). У розділі аналітики подається аналіз географічного розподілу порушень, найбільш ризикованих товарних категорій (наприклад, нижня білизна, дитячий трикотаж, взуття), а також порівняння з даними попередніх років. Окремо звіт містить інформацію про заходи реагування — накладені штрафи, заборони на реалізацію,

добровільне відкликання продукції з ринку, а також превентивні дії: консультації для бізнесу, освітні заходи, інформування громадськості.

Публічна звітність виконує важливу роль: для споживачів — це джерело інформації про безпечність товарів; для бізнесу — орієнтир щодо дотримання вимог; для держави — підґрунтя для вдосконалення політики у сфері технічного регулювання; для міжнародних партнерів — свідчення прозорості та відповідності європейським стандартам. Зокрема, у країнах ЄС функціонує система Safety Gate (колишня RAPEX), де щотижня публікується інформація про небезпечну продукцію, у тому числі товари легкої промисловості. Україна поступово інтегрується в ці інструменти, що сприяє гармонізації національної системи нагляду із загальноєвропейською практикою.

Отже, публічні звіти у сфері ринкового нагляду за продукцією легкої промисловості — це не просто статистичний документ, а важливий інструмент управління ризиками, формування відповідального ринку і забезпечення прав споживачів.

Лекція 11

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКОВОГО НАГЛЯДУ В УКРАЇНІ

1. Основні виклики, з якими стикається система ринкового нагляду
2. Стратегії вдосконалення законодавчої та технічної бази.
3. Роль міжнародної співпраці у покращенні якості продукції легкої промисловості

1. Основні виклики, з якими стикається система ринкового нагляду

Система ринкового нагляду відіграє ключову роль у забезпеченні якості та безпеки продукції, проте вона стикається з низкою викликів, які впливають на її ефективність. Однією з головних проблем є недостатня гармонізація стандартів,

оскільки Україна продовжує адаптацію ринкового нагляду до європейських вимог, зокрема стандартів безпеки та сертифікації продукції. Однак процес гармонізації нормативної бази потребує прискорення, щоб відповідати міжнародним стандартам та забезпечити належний рівень контролю.

Ще одним викликом є обмежені ресурси для перевірок, адже органи ринкового нагляду часто мають недостатнє фінансування, що обмежує можливості проведення лабораторних тестувань та вибіркового контролю. Це може призводити до низької ефективності контролю та пропуску небезпечної продукції на ринок. Відсутність єдиної цифрової бази даних також ускладнює моніторинг та взаємодію між державними органами, виробниками та споживачами. Наразі немає централізованої платформи, яка б дозволяла швидко відстежувати невідповідну продукцію та результати перевірок, що створює труднощі у координації заходів контролю.

Окремим викликом є зростання онлайн-торгівлі, адже розширення електронної комерції створює нові загрози для ринкового нагляду, оскільки продукція, що продається онлайн, часто не проходить належну перевірку. Важливо розробити механізми контролю для маркетплейсів та імпортової продукції, щоб гарантувати її відповідність встановленим стандартам. Крім того, недостатній контроль за виконанням корегувальних заходів після виявлення порушень призводить до повторного виходу на ринок продукції, що не відповідає стандартам.

Для вирішення цих проблем необхідно прискорити гармонізацію стандартів відповідно до вимог ЄС, збільшити фінансування для розширення лабораторних перевірок, створити єдину цифрову платформу для моніторингу продукції, розробити механізми контролю для онлайн-торгівлі та імпорту, а також посилити моніторинг виконання корегувальних заходів після перевірок. Впровадження цих заходів сприятиме підвищенню ефективності ринкового нагляду, захисту прав споживачів та розвитку відповідального виробництва.

2. Стратегії вдосконалення законодавчої та технічної бази

Ринковий нагляд відіграє ключову роль у забезпеченні безпеки та якості продукції, а його вдосконалення потребує гармонізації законодавства, посилення технічного регулювання та впровадження інноваційних механізмів контролю.

1. Гармонізація законодавства з європейськими стандартами

Україна активно оновлює систему ринкового нагляду відповідно до вимог Європейського Союзу, що є важливим етапом інтеграції у європейський економічний простір та підвищення рівня захисту прав споживачів. Верховна Рада ухвалила законопроекти, які розширюють повноваження органів ринкового нагляду та вводять нові механізми відповідальності для бізнесу, включаючи штрафи за порушення вимог безпечності продукції. Основні напрями гармонізації полягають у адаптації українських норм до директив ЄС, які регулюють безпеку продукції, що дозволяє створити єдині правила для виробників та імпортерів.

Важливим кроком є впровадження єдиних критеріїв оцінки відповідності, що спрощує процедуру сертифікації товарів та робить її прозорою і зрозумілою як для бізнесу, так і для споживачів. Це забезпечує взаємне визнання результатів оцінки відповідності між Україною та країнами ЄС, зменшує технічні бар'єри у торгівлі та відкриває нові можливості для експорту української продукції.

Гармонізація також передбачає посилення відповідальності виробників за невідповідність продукції встановленим вимогам. Це означає, що бізнес зобов'язаний гарантувати безпечність своїх товарів, а у випадку порушень несе фінансову та правову відповідальність. Такий підхід стимулює добросовісну конкуренцію, адже виробники, які дотримуються стандартів, отримують перевагу на ринку, тоді як недобросовісні учасники зазнають санкцій.

Таким чином, гармонізація законодавства з європейськими стандартами робить систему ринкового нагляду України більш ефективною, прозорою та орієнтованою на захист прав споживачів. Вона сприяє підвищенню довіри до українських виробників, забезпечує відповідність продукції міжнародним нормам та створює умови для інтеграції України у європейський ринок.

2. Вдосконалення технічного регулювання

Для ефективного контролю якості продукції необхідно постійно вдосконалювати технічні стандарти та процедури перевірки, адже саме вони визначають рівень захисту прав споживачів і конкурентоспроможність виробників. Одним із ключових заходів є розширення лабораторних випробувань, що дозволяє більш детально оцінювати відповідність продукції встановленим вимогам. Це особливо важливо для легкої промисловості, де необхідно перевіряти тканини та взуття на вміст небезпечних хімічних речовин, стійкість барвників, гігієнічні показники та відповідність дитячих товарів стандартам безпеки.

Важливим напрямом модернізації є автоматизація процесів моніторингу через цифрові платформи. Використання сучасних інформаційних систем дозволяє швидше збирати та аналізувати дані про стан ринку, інтегрувати інформацію з міжнародних баз, таких як Safety Gate (RAPEX), і оперативно реагувати на нові ризики. Це підвищує прозорість системи ринкового нагляду та забезпечує ефективний обмін інформацією між державними органами, бізнесом і споживачами.

Ще одним важливим заходом є впровадження сучасних методів аудиту, які дозволяють швидко виявляти порушення та оцінювати ефективність роботи органів ринкового нагляду. Використання ризик-орієнтованого підходу, цифрових інструментів аналізу та міжнародних стандартів аудиту забезпечує більш об'єктивну оцінку діяльності виробників і підвищує рівень довіри до системи контролю.

3. Інтеграція цифрових технологій у ринковий нагляд

Цифровізація системи ринкового нагляду є одним із ключових напрямів її модернізації, адже саме використання сучасних технологій дозволяє зробити контроль продукції більш ефективним, прозорим і швидким. Створення єдиної бази даних для відстеження сертифікованої продукції забезпечує централізований доступ до інформації про товари, що пройшли перевірку відповідності. Це дозволяє органам нагляду, митним службам і споживачам

оперативно отримувати дані про безпечність продукції, а також зменшує ризик поширення фальсифікованих сертифікатів.

Важливим кроком є впровадження онлайн-моніторингу для контролю товарів, що продаються через маркетплейси та інтернет-магазини. Оскільки онлайн-торгівля стрімко зростає, саме цифрові інструменти дозволяють відстежувати асортимент, перевіряти наявність маркування, сертифікатів відповідності та своєчасно реагувати на випадки продажу небезпечної продукції. Це підвищує рівень захисту прав споживачів у цифровому середовищі, де ризики часто є вищими, ніж у традиційній торгівлі.

Ще одним напрямом є розвиток автоматизованих систем аналізу ризиків, які дозволяють швидко виявляти потенційні порушення. Використання алгоритмів штучного інтелекту та аналітичних платформ дає змогу класифікувати продукцію за ступенем ризику, визначати пріоритетні категорії для перевірок та прогнозувати можливі загрози. Це робить систему ринкового нагляду більш гнучкою та здатною оперативно реагувати на нові виклики.

Таким чином, інтеграція цифрових технологій у ринковий нагляд забезпечує створення єдиної інформаційної екосистеми, яка поєднує бази даних, онлайн-моніторинг та автоматизований аналіз ризиків. Це сприяє підвищенню ефективності контролю, прозорості ринку та гарантує більш надійний захист прав споживачів у сфері легкої промисловості.

4. Посилення співпраці між державою та бізнесом

Для успішного впровадження нових стандартів у систему ринкового нагляду необхідна тісна співпраця між регуляторними органами та підприємствами легкої промисловості. Така взаємодія забезпечує не лише контроль за дотриманням вимог, але й створює умови для розвитку добросовісної конкуренції та підвищення довіри споживачів до продукції.

Одним із ключових напрямів є проведення консультацій для підприємств щодо вимог ринкового нагляду. Це дозволяє виробникам краще розуміти законодавчі норми, технічні регламенти та міжнародні стандарти, а також адаптувати свої виробничі процеси до нових вимог. Консультаційна підтримка

допомагає уникати порушень і зменшує ризики появи небезпечної продукції на ринку.

Важливим стимулом для бізнесу є запровадження фінансових механізмів підтримки виробників, які впроваджують екологічні та якісні технології. Це може включати податкові пільги, гранти чи програми державного фінансування, що сприяють модернізації виробництва та переходу до більш безпечних і сталих практик. Такий підхід мотивує підприємства інвестувати у якість та екологічність, що позитивно впливає на конкурентоспроможність української продукції як на внутрішньому, так і на європейському ринку.

Не менш важливим є підвищення прозорості перевірок, адже відкритість процедур контролю формує довіру до регуляторних органів. Коли результати перевірок є доступними для громадськості, споживачі отримують впевненість у безпечності продукції, а виробники — стимул дотримуватися стандартів, щоб уникнути репутаційних втрат. Прозорість також сприяє зменшенню корупційних ризиків і забезпечує справедливі умови для всіх учасників ринку.

Таким чином, взаємодія між регуляторами та виробниками у процесі впровадження нових стандартів включає консультаційну підтримку бізнесу, фінансові стимули для інновацій та екологічних технологій, а також прозорість перевірок. Це комплексний підхід, який забезпечує ефективність ринкового нагляду, захист прав споживачів і розвиток конкурентоспроможної легкої промисловості України.

Впровадження цих стратегій дозволить підвищити ефективність ринкового нагляду, забезпечити якість продукції та захистити права споживачів.

Ринковий нагляд охоплює широкий спектр товарів, включаючи електроніку, медичні вироби, транспортні засоби та продукцію легкої промисловості. Однак, легка промисловість має специфічні вимоги, які відрізняють її від інших галузей.

1. Специфічні стандарти та сертифікація

На відміну від загального ринкового нагляду, продукція легкої промисловості підпадає під міжнародні екологічні та якісні стандарти, такі як OEKO-TEX та GOTS. Ці сертифікації гарантують:

- відсутність шкідливих хімічних речовин у текстильних виробках;
- дотримання екологічних норм у виробництві;
- соціальну відповідальність підприємств;

2. Вимоги до маркування та простежуваності

Продукція легкої промисловості потребує детального маркування, яке включає:

- інформацію про склад тканин;
- вказівку на екологічну сертифікацію;
- дані про країну виробництва та умови виготовлення.

У загальному ринковому нагляді маркування є важливим, але для текстильних виробів воно має особливе значення, оскільки впливає на довіру споживачів та відповідність міжнародним нормам.

3. Специфічні ризики та механізми контролю

Легка промисловість стикається з унікальними викликами, такими як: використання небезпечних барвників та хімічних речовин; порушення екологічних норм у виробництві; недотримання соціальних стандартів (наприклад, експлуатація праці).

Для вирішення цих проблем необхідно посилити лабораторні перевірки, впровадити цифрові механізми простежуваності та забезпечити ефективний контроль імпорту.

4. Адаптація законодавства до європейських вимог

Україна активно адаптує ринковий нагляд до стандартів ЄС. Для легкої промисловості це означає: впровадження європейських екологічних норм; посилення контролю за імпортом текстильних виробів; гармонізацію процедур сертифікації з міжнародними вимогами.

Стратегії вдосконалення ринкового нагляду для легкої промисловості мають специфічні вимоги, які відрізняють їх від загального контролю продукції.

Основні відмінності полягають у сертифікації, маркуванні, екологічних стандартах та механізмах контролю. Впровадження сучасних технологій та гармонізація законодавства з європейськими нормами сприятиме підвищенню якості продукції, захисту прав споживачів та розвитку відповідального виробництва.

3.Роль міжнародної співпраці у покращенні якості продукції легкої промисловості

Міжнародна співпраця відіграє ключову роль у вдосконаленні ринкового нагляду за продукцією легкої промисловості, сприяючи гармонізації стандартів, обміну інформацією, підвищенню ефективності контролю та боротьбі з контрафактною продукцією. В умовах глобалізації текстильного ринку та активного розвитку міжнародної торгівлі важливо забезпечити відповідність української продукції міжнародним вимогам, що дозволить не лише захистити споживачів, а й підвищити конкурентоспроможність вітчизняних виробників.

Одним із ключових аспектів міжнародної співпраці є гармонізація стандартів та регуляторних вимог. Україна активно адаптує своє законодавство до європейських норм, зокрема стандартів OEKO-TEX та GOTS, які гарантують екологічність, безпеку та соціальну відповідальність текстильних виробів. Впровадження єдиних критеріїв оцінки відповідності продукції дозволяє спростити сертифікацію товарів для експорту, що сприяє розширенню ринків збуту та зміцненню довіри споживачів до української продукції.

Важливим елементом міжнародної співпраці є обмін інформацією та досвідом між органами ринкового нагляду різних країн. Це дозволяє оперативно реагувати на виявлені ризики, запроваджувати кращі практики перевірки якості товарів та впроваджувати інноваційні методи аудиту та тестування. Спільні дослідження та аналіз ефективності різних механізмів контролю допомагають вдосконалити процедури перевірки продукції легкої промисловості, зменшити кількість небезпечних товарів на ринку та підвищити рівень відповідності міжнародним стандартам.

Крім того, міжнародні організації та фонди підтримують розвиток ринкового нагляду шляхом фінансування лабораторних досліджень, навчання фахівців та впровадження цифрових платформ для моніторингу продукції. Це дозволяє покращити технічну базу контролю, забезпечити точність перевірок та підвищити ефективність регуляторних заходів. Особливо важливим є розвиток автоматизованих систем аналізу ризиків, які дозволяють швидко ідентифікувати потенційно небезпечну продукцію та запобігати її поширенню на ринку.

Окремим напрямом міжнародної співпраці є контроль імпорту та боротьба з контрафактною продукцією. В умовах відкритого ринку та активного розвитку онлайн-торгівлі важливо забезпечити ефективний механізм перевірки товарів, що надходять з інших країн. Спільні ініціативи з митними органами дозволяють запровадити механізми простежуваності походження продукції, що сприяє виявленню нелегального імпорту та запобіганню потраплянню на ринок неякісних або небезпечних текстильних виробів.

Таким чином, міжнародна співпраця у сфері ринкового нагляду сприяє підвищенню якості продукції легкої промисловості, забезпечує відповідність міжнародним стандартам та зміцнює конкурентоспроможність українських виробників. Впровадження сучасних механізмів контролю, обмін досвідом з міжнародними партнерами та гармонізація законодавства дозволяють ефективно регулювати ринок, захищати права споживачів та сприяти розвитку відповідального виробництва.